ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

YENİ PROGRAMA GÖRE HAZIRLANAN LİSE 1 FİZİK DERS KİTABININ EĞİTSEL, GÖRSEL, DİL VE ANLATIM YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Sevilay ADIBELLİ

Selçuk Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanlar

Eğitimi (Fizik Eğitimi)

Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hatice GÜZEL

2007, 82 sayfa

Gelişen fen ve teknolojiye rağmen bilginin nesiller boyu aktarılmasında en temel araçlardan biri kitaplardır. Eğitim araçları arasında özel bir yere sahip olan ders kitaplarının çağın gereklerine uygun bir şekilde hazırlanması gerekir. Fizik eğitiminde başarı; öğretmen, öğrenci ve eğitim teknolojilerinin bir arada ve uyumlu koordinasyonunun yanında ders kitaplarının eğitsel, görsel tasarımına, dil ve anlatımına da bağlıdır. Sınıf, laboratuar diğer araç ve gereç sıkıntısı çeken okullarımızın var olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda ders kitaplarının öğrenciler için de vazgeçilmez bir araç olduğu görülecektir.

Araştırma, yeni programa göre M.E.B'lığınca hazırlanan ve bu öğretim yılında okutulmakta olan Fizik I ders kitabının; eğitsel, görsel, dil ve anlatım bakımından değerlendirilmesi amacı ile 2006-2007 öğretim yılında yapılmıştır. Hazırlanan 46 soruluk kitap değerlendirme ölçeği farklı okullarda görev yapan ve farklı mesleki kıdeme sahip 61 fizik öğretmenine dağıtılmış, bu ölçeğe göre kitabın değerlendirilmesi kendilerinden istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi SPSS 15.0 For Windows programı ile yapılmıştır. M.E.B'lığınca yazdırılan Lise I Fizik ders kitabı eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden 5 üzerinden ortalama 3,60 puan almıştır. Oysa kitap değerlendirme kriterine göre bu puanın en az 4,5 olması gerekir. Bu nedenle incelenen kitabın öğretmenlerin beklentisini karşılayacak nitelikte olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Fizik Eğitimi, Ders Kitapları, Ortaöğretim, Değerlendirme

ABSTRACT

MS Thesis

THE EVALUATION OF THE PHYSICS COURSE BOOK PREPARED ACCORDING TO THE NEW PROGRAMME FOR HIGH SCHOOL FIRST YEAR STUDENTS IN TERMS OF EDUCATIONAL, VISUAL, LINGUISTIC AND EXPLANATORY ASPECTS

Sevilay ADIBELLİ

Selcuk University

Institute of Physics Science Institute Physics and Mathematics Sections Education,

Applied Sciences Department of Secondary Education

(Physics Education)

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hatice GÜZEL

2007, 82 pages

In spite of the developing science and technology, one of the basic materials which is used to transfer knowledge from one generation to the next is the books. The course books, which have a special place among the materials of education, have to be prepared according to the needs of the era. The success in teaching physics depends on the educational and visual design, the language and expressions of the course books as well as together and well-adjusted co-ordination of the teacher, student and educational technologies. When the fact that we have some schools which are in the need of classroom, laboratory and other materials are taken into consideration, the course books will be considered as vital materials for the students.

This research was carried out for the purpose of evaluating the course book of physics-I, which was prepared by the Ministry of National Education according to the new curriculum and is being used in this academic year in the high schools from the educational, visual, the language used and expressional points of view. An evaluation scale (criterion) including 46 questions was used and it was applied to 61 teachers of physics who work in different schools and have different seniority. They were asked to evaluate the course book according to this scale. The analysis of the data which had been gotten in this research were fulfilled by SPSS 15.0 For Windows programme. The course book of the physics-I for high schools published by the Ministry of National Education got 3,60 points on average over 5 points from the educational, visual, the language used and expressional points of view; whereas this point should be at least 4,50 according to the book evaluation criteria. For this reason, it has been understood that, this book which was analyzed in this research, does not have the quality to meet the teachers' expectations.

Key Words: Physics education,Course books, High school, evaluation.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsüne bağlı olarak Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi (Fizik Eğitimi) Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hatice GÜZEL yönetiminde yapılmıştır.

Yüksek lisans çalışmam sırasında; tez konusunun seçiminde, hazırlanmasında ve çalışmamın tüm safhalarında yardım ve himayelerini esirgemeyen; her zaman destek olan saygıdeğer hocam Yrd.Doç.Dr.Hatice GÜZEL'e sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmalarım sırasında beni teşvik eden ve destek olan aileme, istatistiksel analizin yapımında görüşlerine başvurduğum saygıdeğer hocam Prof.Dr.Ahmet PEKER'e anket uyguladığım okulların müdür ve müdür yardımcıları ile fizik öğretmenlerine ve tezimin düzeltilmesinde emeği geçen jüri üyesi hocalarıma teşekkür ederim.

Konya-2007

Sevilay ADIBELLİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
1. GİRİŞ 1
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI 6
3. KONU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER 11
3.1. Eğitim 12
3.2. Bilim..... 14
3.3. Fen Bilimi..... 14
3.4. Fizik niçin öğretilmeli?..... 16
3.5. Fizik Öğretiminin Genel Amaçları.....19
3.6 Ders Kitaplarının Önemi…….……..... 21
3.7 Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği..... 26
4. MATERYAL VE METOT 31
4.1. Araştırmanın Önemi….....31
4.2. Araştırmanın Amacı.....32
4.3. Araştırmanın Evren …….....32
4.4. Örneklem.....32
4.5. Değerlendirme Ölçeğinin…….....33
4.6. Verilerin Toplanması….....33
4.7. Varsayımlar……..…….....33
4.8. Araştırmanın Sınırlılıkları.....34
4.9. Araştırma Yöntemi……..….....34

4.11. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 34
5. BULGULAR VE YORUMLAR 36
5.1. Lise I Fizik Ders Kitabının Eğitsel Tasarımı Yönünden İncelenmesi…..36
5.2. Lise I Fizik Ders Kitabının Görsel Tasarımının İncelenmesi.…..…38
5.3. Lise I Fizik Ders Kitabının Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi…....39
5.4. Lise I Fizik Ders Kitabının Belirlenen Kriterlere Göre Değerlendirme Sonuçları……..42
5.5. Kitabın Eğitsel, Görsel, Dil ve Anlatım Yönlerinin Birbirleriyle Karşılaştırılması ……....……44
5.6. Öğretmenlerin Cinsiyet Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi…46
5.7. Öğretmenlerin Kıdem Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi…..47
5.8. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türlerinin Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi…….……..…47
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 49
6.1 Sonuç 49
6.2 Öneriler …….....50
7. KAYNAKLAR 51
8. EKLER 55
EK-1: Ders Kitabı Değerlendirme Formu.....55
EK-2: Kitap Tespit Formu…….....57
EK-3: Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği..59
EK-4:Örneklem Seçilen Liseler Ve Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Sayısı...82

1.GİRİŞ

Fen eğitiminde başarı; öğretmen, öğrenci ve eğitim teknolojilerinin bir arada ve uyumlu koordinasyonun yanında ders kitaplarının içeriğine, eğitimsel tasarımına ve fiziksel özelliklerine de bağlıdır. Yapılan araştırmalar öğrencilerin neredeyse bütün bilgilerin kaynağı olarak ders kitabını gördükleri ve ders kitabını bütün bilimlerin kendisinde tecrübe edilebileceği bir araç olarak algıladıkları; hatta öğrenci velilerinin bile ders kitaplarını öğretimin merkezine koydukları ve ders kitapları öğrenci ödevlerinde kullanılmadığı takdirde velilerin bu duruma tepki gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır(Soong&Yager, 1993).

Ülkemizde ders kitaplarının yeterliliği konusunda çeşitli araştırmalar mevcuttur. Fizik ders kitapları üzerine yapılan bir araştırmada kitapları inceleyen fizik öğretmenlerinin konuların sıralanışından ve müfredatın aşırı derecede yoğunluğundan şikâyetçi oldukları tespit edilmiştir (Çepni ve arkadaşları, 2001). Fizik ders kitaplarında yer alan deneysel aktivitelerin laboratuar yaklaşımları çerçevesinde incelenmesini konu alan bir başka araştırmada, ders kitaplarında yer alan deneylerin sayıca ünitelere göre homojen bir dağılım göstermediği, bazı ünitelerde hiçbir deneysel aktivitenin bulunmadığı, hipotez test etme deneylerine hiç yer verilmediği, deneylerin çeşitli deney türlerine göre homojen bir dağılım göstermediği görülmektedir (Temiz ve Tan, 2003). Bilimsel okuryazarlık açısından fen bilgisi ders kitaplarının içerik analizi üzerine yapılan bir araştırmada, incelenen ders kitaplarındaki ünitelerin öğrencilere sadece bilimin bilgi yönünü (kavramlar, teoriler, prensipler, modeller vb.) vermekte olduğu ve belirli bilgilerin hatırlamasını sağlama amacı güdüldüğü tespit edilmiştir (Başlantı, 2000). Yapılan bir başka araştırmada, fen bilgisi öğretiminde kullanılan ders kitaplarının yeni bilgi ve teknolojileri içermediği, ünite sonlarında öğrenciye verilecek araştırma konularının bulunmadığı vurgulanmıştır (Bakaç ve Kesercioğlu, 2000). Fen bilgisi ders kitaplarındaki fizik konularının değerlendirilmesine yönelik bir başka araştırmada ise, ünitelerde birçok hatanın mevcut olduğu ve bazı ünitelerin kesinlikle yeniden gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Ünsal ve Güneş, 2002).

Kimya ders kitapları üzerine yapılan bir başka araştırmada da, incelenen kitapların tümünün öğrencileri araştırmaya ve zihinsel etkinliklere yönlendirecek niteliklere, fiziksel tasarım bakımından da öğrencilerin ilgisini çekebilecek özelliklere sahip olmadığı tespit edilmiştir (Yılmaz ve diğerleri, 1998).

Ülkemizde ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulunun belirlediği genel ölçütlere göre değerlendirilmesine rağmen bu konuda somut kriterlerin eksikliği çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Yapılan program değişiklikleri de göz önünde bulundurulursa, yeni hazırlanacak olan ders kitaplarının yapılan bu araştırmaların ışığında belli kriterlere sahip olması gerekmektedir. Ders kitaplarının seçiminde özel olarak fizik öğretmenlerinin faydalanabilecekleri bir ölçek de mevcut değildir (Çepni ve arkadaşları, 2001). Bu nedenle okullarda okutulacak ders kitaplarının seçiminde öğretmenlere yardımcı olacak somut kriterler belirlenmelidir. "İyi bir fizik kitabı nasıl olmalıdır?, Günümüzde okutulan fizik ders kitapları amaçlanan hedeflere ne kadar uygundur?, Fizik ders kitaplarından neler beklenmelidir?" sorularına vereceğimiz cevaplar ortaöğretimde fizik eğitiminin kalitesini ortaya çıkaracaktır.

Fen Bilimleri, bilginin tabiatını düşünme, içeriğini anlama, bilgilerin birbirleriyle olan ilişkilerini yorumlayarak yeni bilgiler üretme sürecidir (Çepni 1997, Kaptan 1996). Fizik eğitiminde amaç bireyleri bilimsel okuryazar haline getirmek; bilgileri olduğu gibi kabul etmek yerine, bilginin doğasını, nasıl elde edildiğini ve kanıtların bilimsel açıdan doğruluğunu sorgulayabilen kişiler haline getirebilmektir.

Fen Bilimlerinin günümüz teknolojilerine yaptığı katkılar herkesçe bilinmektedir. Teknoloji ile bu denli iç içe olan bu bilim dalının gelişmesi, fen eğitimine verilen öneme bağlıdır. Günümüzdeki çağdaş eğitim sisteminin temel amacı bireyleri bilimsel okur-yazar yapmak olduğu dikkate alındığında, fizik eğitiminin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Fizik eğitimi sayesinde gözlem yapabilen, somut verilere ulaşan, elde ettiği bilgileri yorumlayabilen ve ulaştığı bilgileri yeni durumlara uygulayabilen, aktif ve araştırmacı bireyler yetiştirmek mümkündür (Çepni ve ark.1997).

Bilginin tabiatını düşünme, içeriğini anlama, bilgilerin birbirleriyle olan ilişkilerini irdeleyerek yeni bilgiler oluşturma süreci olarak açıklanan fen bilimleri; fizik, kimya ve biyoloji olarak adlandırdığımız üç temel disiplini bünyesinde barındırmaktadır (Çepni ve ark. 1997). Bu derece geniş ve karmaşık yapılar içeren fen bilimlerinin okullarımızdaki müfredat programlarına yansıyan yönü, bütünün küçük bir parçasından ibarettir. Fen bilgisi eğitiminin amacı; var olan bilgileri bireylere aynen aktarmak değil, bireylerin fen bilimlerinde bilimsel okur-yazar olmalarını sağlamaktır (Renzulli 1999). Bilimsel okur-yazarlık vasfına sahip öğrenci bilgiyi doğrudan alma yerine, kendi bilgisini kendisi yapılandırma yoluna gitmektedir.

Ders kitapları öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılabilen ortak bir kaynaktır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelebilmesi, geniş bilgilere özet halde ulaşabilmesi, ödev ve grup çalışmalarında ortak kullanılabilmesi gibi imkanlar sağlayabilmektedir (Ünal ve ark. 1999). Ders kitaplarını diğer kitaplardan ayıran belirgin özellikler; branşa yönelik olmaları, bilgilerin sistemli bir şekilde sunulması, öğrenci seviyesine uygunluk ve içerikte yer alan konuların müfredat programı ile sınırlandırılmış olmalarıdır. Öğretmenler için ders kitaplarının ayrı bir önemi vardır. Öncelikle ders kitapları yürürlükte olan müfredat programlarının birinci elden öğretmenlere sunulduğu bir kaynaktır. Öğretmenler müfredat programının konu sıralamasını ve dersin işlenişinde kullanılabilecek farklı öğretim etkinliklerini bu kaynaklardan öğrenmektedirler (English 1992).

Birey ve toplum olarak yaşantımızı her yönden kuşatan fen bilimlerinin hayatımıza büyük bir etkisi vardır. Yine bu bağlamda düşünüldüğünde fen bilimlerini özellikle de fizik bilimini genç nesillere öğretemediğimiz veya öğrenemediğimiz herkes tarafından bilinmektedir. Bunun sonucunda toplum olarak büyük hayal kırıklığı yaşamaktayız. Okullarımızdan mezun olan öğrencilerimiz temel fizik ve fen bilgisi konularını tam olarak öğrenemeden mezun olduğu için hayata yeteri kadar hazırlanamamakta ve birer fen bilimleri cahili olarak toplumdaki yerlerini

almaktadırlar. Fen bilgisi öğretiminde etkin olan unsurlar aile, çevre, öğretmen ve ders kitabı olarak nitelendirilir (Kılıç ve ark. 2001).

Öğrencilerin, müfredat programı ile hedeflenen niteliklere ulaşmasını sağlamada en önemli vasıta olan ders kitapları, eğitim-öğretim sürecinde yer alan görsel araçlar içinde en fazla kullanılanıdır (Demirel 1999). Bu nedenle fen bilimleri eğitimi için hazırlanan müfredat programları, daima bu programlara paralel hazırlanmış ders kitapları ile desteklenmektedir.

Ülkemizde ders kitaplarının hazırlanmasında yıllar boyunca çeşitli süreçlerden geçilmiştir. 1949 yılına kadar ders kitaplarının hazırlanmasını üstlenen MEB, 1946-1973 yılları arasında özel sektöre, ders kitabı hazırlama yetkisini vermiş ve bu tarihler arasında özel sektör MEB'in belirlediği nitelikler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür. 1962-1968 yılları arasında ise sınıflarda birden fazla ders kitabı kullanma uygulaması, deneme okullarında test edilmiş ve sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir (Tekışık 1994). 1973-1991 yılları arasında MEB ders kitabı hazırlama işlemini tek başına yürütmüş, 1991'de "Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği" ile özel sektöre tekrar izin verilmiştir (Kaptan 1998). 1995'de Talim ve Terbiye Kurulunun, "Kitapların Hazırlanması ve incelenmesi ile ilgili Esas ve Usuller" kararı ile ders kitaplarının;

1) Konuların işlenişi
2) Dil özellikleri ve imla kuralları
3) Görsel düzen
4) Hazırlık ve değerlendirme çalışmaları

olmak üzere dört ana başlık altında incelenmesine karar verilmiştir (Ünal 2000) (Resmi Gazete, sayı 22297)(EK-3).

Demirel(1999) tarafından oluşturulan ve tüm branşları kapsayan genel bir değerlendirme ölçeğinin yanında, Ünal ve Pideci'nin kimya ders kitaplarına yönelik olarak hazırladığı, "konuların işlenişi, hazırlık ve değerlendirme çalışmaları ve genel özellikler" bölümlerinden oluşan bir ölçek de bulunmaktadır. Fizik ders kitaplarını

değerlendirmek amacıyla hazırlanan başka bir ölçek ise "içerik, organizasyon, okunma düzeyi, öğretim yaklaşımı, resimler, ünite sonu öğretim yardımcıları, laboratuar etkinlikleri, indeks, ek sözlükler ve fiziksel görünüm" alt başlıklarını içermektedir (Çepni ve ark. 2001). Fizik ve kimya ders kitaplarını değerlendiren bu iki ölçeğin güvenirliği sağlanmış ve diğer fen branşlarında kullanılmaları da önerilmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda ise ders kitaplarının içerik, okunabilirlik, öğretim yaklaşımı, görsel nitelikler (resim, şekil, basım kalitesi vs) açısından sahip olması gereken özellikler açıklanmaktadır (Yılmaz ve ark. 1998). Ancak yapılan bu çalışmalar pratik uygulamalara uyarlanmamıştır.

Son yıllarda eğitim alanındaki araştırmalarda ders kitaplarının incelenmesi özel bir konu olarak ön plana çıkmıştır. Matematik, fizik ve kimya gibi farklı branşlara dönük yapılan değerlendirmeler ve oluşturulan ölçekler bulunmaktadır (Demirel 1999). Bu çalışmada, önceden oluşturulan kitap değerlendirme ölçeklerinden faydalanılarak bir ölçek belirlenmiş ve 2006-2007 öğretim yılında Lise I.sınıflarda okutulacak fizik ders kitabını (Ortaöğretim Fizik 9) eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden değerlendirilmiştir.

2.LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Amerika'da fen bilgisi eğitiminin geliştirilmesini amaçlayan Proje 2061 bünyesinde Hubizs ve ekibi 30 fen bilgisi ders kitabını gözden geçirerek, analizlerini bir düzine kitap üzerinde yoğunlaştırmıştır. Her bir araştırmacı ikişer kitabı satır satır inceleyerek küçük büyük tüm hataları kaydetmiştir. Bu çalışmadan sonra sonuçlar 500 sayfalık bir raporda açıklanmıştır. Bu rapora göre, grafikler, yazılı metin ve başlıklar birbirleri ile uyuşmamaktadır. Kitapta sorulan bazı sorulara öğrencilerin cevap vermesi mümkün değildir. Ayrıca ders kitaplarındaki bilimsel prensiplerin sık sık yanlış tanımlandığı belirlenmiştir (Raloff 2001).

1974 ile 1998 yılları arasında İspanya'da okutulan 58 kimya ders kitabının incelendiği bir araştırmada özellikle metalik bağlar konusu ele alınmış, metalik bağlar ile ilgili 12 soruluk bir anket hazırlanarak deneyimli kimya öğretmenlerine uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, ders kitaplarının yarısında metalik bağların tanımlanmadığı, bunun sonucu olarak da öğrencilerin modeller ile deneysel gerçekler arasında ilişki kurmakta zorlandıkları belirlenmiştir. Ayrıca ders kitaplarında teorik modellere ilişkin benzetmelerin yanlış anlamaya açık ve yetersiz oldukları görülmüştür (Posada 1999).

Matematik ders kitapları üzerinde 1998 yılında bir araştırma yapan Alkan ve arkadaşları (1998), öncelikle Ders Kitabı Sorun Tarama Ölçeği (DKSTÖ) hazırlayarak, inceleme işini sistematikleştirmiştir. Araştırma İzmir ilinde farklı okul, öğretmen ve öğrenciler üzerinden yürütülmüştür. Bu araştırmada açık uçlu sorular kullanılarak, elde edilen bulgular doğrultusunda 30 maddelik DKSTÖ oluşturulmuştur. Bu ölçek Eğe bölgesindeki 8 okul ve diğer bölgelerden 23 okuldaki öğretmen ve öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen veriler okul, bölge, cinsiyet, öğretmen ve öğrenci gibi değişkenler dikkate alınarak analiz edilmiştir. Araştırmada ders kitaplarının birbirine fazlasıyla benzediği, grafik şekil ve çizelge yönünden yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yalın (1996) yaptığı araştırmada Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayından geçen altı ilköğretim yedinci sınıf (Orta Okul 2) Millî Coğrafya ders kitabını şema kuramına göre yardımcı unsurlar ve metin tutarlılığı açılarından değerlendirmiştir. Araştırmada, incelenen ders kitaplarının bilgilerin öğrenilme ve hatırlanmasında etkili olan yardımcı unsurlar ve metin tutarlılığı açılarından yetersiz ve tutarsız oldukları tespit edilmiştir. Ancak, incelenen kitapların bütün yardımcı unsurlar açısından ya da aynı konularda yetersiz olduklarını söylemenin imkânsız olduğu belirtilmiştir. Kitaplar arasında bazı unsurlar açısından çok büyük farklılıklar gözlenmiştir. Bu sonuç, ders kitaplarının dikkatlice incelendikten sonra seçilmeleri ve öğretme-öğrenme sürecinde tek bir kitaba bağlı kalınmaması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Günümüzde kullanılmakta olan Kimya III ders kitaplarını içerik, anlatım biçimi, öğrenci ilgi ve beklentilerine uygunluk düzeyi, görünüş ve boyut gibi farklı yönlerden inceleyen bir çalışma ise Yılmaz ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (1998). 1997-1998 eğitim öğretim yılında ortaöğretimde kullanılmakta olan Kimya III ders kitabı araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca bu ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerini almak amacıyla 24 maddelik bir değerlendirme anketi oluşturularak, anket 7 Lise ve 50 Kimya öğretmenine uygulanmıştır. Yapılan bu araştırmada ders kitabı ile ilgili aşağıdaki unsurların önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

- Ders kitabı yazımı aşamasında her branşa yönelik bir yazım kılavuzu oluşturulması gerektiği
- Ders kitaplarının, alanında uzman kişiler tarafından yazılması gerektiği
- Ders kitaplarındaki değerlendirme sorularının, bilimsel düşünme yeteneği kazandırabilecek nitelikte olması gerektiği,

Ünal ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmada, Lise 1 Kimya ders kitabı üç öğretmen tarafından, hazırlanan değerlendirme ölçeği aracılığıyla incelenmiştir. İnceleme sonunda, kitap değerlendirme ölçeği kullanılarak ve özenle

yapılan bir ders kitabı değerlendirmesinin, 100 puan üzerinden en fazla 10 puan aralığında değişebileceğini göstermiştir.

Fizik ders kitaplarını değerlendirmek üzere Ayvacı ve arkadaşları (1999) tarafından bir çalışma da Trabzon ilinde yürütülmüştür. MEB tarafından ders kitabı hazırlamakta görevlendirilen altı öğretmen ile mülakat yapılmış, ayrıca dört soruluk bir anket 200 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ders kitaplarında yer alan resim, şekil ve grafiklerin yetersiz olduğu, kitaplarda verilen deney araç gereçlerinin okullardaki ile uymadığı ve ders kitaplarının öğrencileri üniversite sınavına hazırlamakta yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Erdoğan (1999) tarafından yapılan araştırmada çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme yapılmış, Türkiye'de 1996-1998 yıllarında yayımlanan 286 çocuk kitabı 25 ölçüte göre analiz edilmiştir. Analiz sonucunda Türkiye'de çocuk kitapları üretiminde nicelik ve nitelik bakımından yetersizliklerin bulunduğu hipotezi doğrulanmıştır.

Bakaç (2000) tarafından yapılan bir araştırmada, İlköğretim 7. sınıf fen bilgisi dersinde kullanılan ders kitaplarının içeriği hakkındaki görüşleri elde etmek üzere, 12 sorudan oluşan 5'li likert tipi fen tutum ölçeği hazırlanmıştır. Bu ölçek İzmir ili çeşitli ilköğretim okullarında staj yapmaya giden Buca Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Eğitimi Ana bilim Dalının çeşitli sınıflarında öğrenim gören 350 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Yapılan anketin güvenirlik katsayısı (α=0,79) olarak bulunmuş, bu araştırmada, yazarlar, öğrenciyi devamlı aktif tutacak şekilde ve öğrenciyi hiçbir zaman pasif duruma düşürmeyecek tarzda ders kitabı hazırlamaları gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca ders kitaplarında teorik bilgilerden çok, öğrenmeyi daha iyi sağlayacak şekil, grafik ve resimlerin bulunması gerektiği de bu araştırmanın bir sonucudur.

Alpan (2004)'a göre ülkemizde ders kitaplarının içerik ve görsel açıdan değerlendirmeleri ihmal edilmiştir. Grafik tasarım uzmanları içeriğe çok az değinerek biçim yönünden değerlendirmeler yapmakta eğitim bilimciler her iki yönü

de ele alarak, ancak biçim yönünün derinliğine inmeden yüzeysel, içerik yönü ağır basan değerlendirmeler yapmaktadırlar. Alpan tarafından Görsel Okuryazarlık Kuramı temel alınarak, ders kitaplarının sahip olması gereken 48 ilke belirlenmiştir. Ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin, "görsellere yer verdim" kaygısıyla gerçekleştirilmekte olduğunu, üstelik bu kaygıyla gerçekleştirilen görsel öğelerin nitelik dışında nicelik açısından da yeterli olmadığını savunmaktadır. Türkçe, İngilizce ve Fen dersi kitaplarının görsel öğeler açısından karşılaştırıldığı bir araştırmanın sonuçlarına göre, İngilizce ders kitaplarında kullanılan görsel öğelerin, Türkçe ders kitaplarında kullanılan görsel öğelerden sayıca yaklaşık üç kat daha fazla olduğu belirlemiştir. (Kabapınar 2001).

Şahin (2001) liselerde okutulmakta olan lise 1. sınıf matematik ders kitaplarını değerlendirmiştir. Değerlendirme amacıyla öğretmen ve öğrenci görüşlerini almıştır. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre lise 1. sınıflarda okutulan matematik ders kitaplarının öğrenmeyi sağlama ve ÖSS'ye katkıları bakımından, öğretmen anketinin sonuçlarına göre yeterli olduğu görülmüştür. Ancak öğrenci anketi sonuçlarına göre, kullanılan kitapların yeterli olmadığı ve yeniden gözden geçirilmesinin gerekli olduğu kanısına varılmıştır.

Sönmez ve arkadaşları (2005) tarafından Erzurum ilinde yapılan bir araştırma ise 38 fizik öğretmeni ile yürütülmüştür. Bu çalışmada öğretmenlerin katılımlarıyla hazırlanan 5 soruluk likert tipi bir anket uygulanmıştır. Pilot bir uyulama yapılarak anketin güvenilirlik katsayısı (α=0,72) olarak bulunmuştur. Bu çalışma sonucunda, öğrencilerin merakını uyandırabilecek görsel içeriklerin ve bireysel farklılıkları öne çıkarabilecek düşünceyi geliştirici uygulamaların kitaplarımızda yeteri kadar bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keleş (2001) yapmış olduğu çalışmada 75 soruluk fizik ders kitabı değerlendirme ölçeği geliştirerek, 60 fizik öğretmenine uygulamıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin günümüzde kullanılan fizik ders kitaplarını yeterli görmedikleri belirlenmiştir.

Coşkun (2002) yılında polis eğitim kurumlarında okutulan inkılâp tarihi ders kitaplarının içerik analizini yapmıştır. Bu başlık altında Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel gelişimi incelenmiş, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişin kitaplarda yeterince incelenmediği görülmüştür. Bu süreçte cumhuriyet ve demokrasi kavramlarının öğrenciye anlatılış şekli de değerlendirilerek üzerinde daha fazla durulması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencinin geçmiş, bugün ve gelecek arasında ilişki kurması açısından kitapların bu süreci takip edişleri de araştırılan unsurlardan birisidir. Bu bağlamda öğrenciye güncel ve yakın tarihi ilgilendiren bilgilerin verilmesi için Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ders konusu olarak verilmesi gerçeği ortaya çıkmıştır.

3.KONU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Günümüzde her alanda çok hızlı bir değişim ve gelişimden söz etmek mümkündür. Bu süreçte insan yaşamını olumlu yönde etkileyen gelişimlerin ivme kazanmasında eğitim önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanın bilgiye olan gereksinimi ve bilgiye en kısa yoldan ulaşma isteği de eğitime farklı boyutlar kazandırmıştır. Bireyin bu gelişime ayak uydurabilmesine, gelişim sürecine etkili ve yapıcı bir kişi olarak katılabilmesine, kısaca, bireyde çağın özelliği doğrultusunda davranış formları oluşturabilmesine temel araç eğitimdir denilebilir (Alkan 1996).

Fen alanındaki hızlı bilgi birikimi ve bu bilginin yaşama aktarımı bizi her geçen gün yeni bir şeyler öğrenmeye zorlamaktadır. Sokaktaki sıradan insanlar bile artık çeşitli özelliklere sahip cep telefonları sayesinde her türlü bilgiye ulaşıp, paylaşabilmektedir. Teknolojinin ve uygulama alanlarının böylesine sıradanlaştığı bir toplumda fen bilgisi eğitiminin de yenilenmeye ihtiyacı vardır. Türkiye'nin 2000'li yıllarda bilgiyi üreten ve ihraç eden bilim toplumu haline gelebilmesi; eleştirici, yaratıcı, üretici düşünen, kendini yansıtan ve geliştirebilen bireyler yetiştirebilmesi ile mümkündür.

Gelişmiş ülkeler arasında var olma çabasında bulunan ülkeler için uluslararası alanda meydana gelen gelişmeleri izleyebilmek amacıyla, yeni yöntem ve teknikleri alıp uygulamak bir zorunluluk durumuna gelmiştir. Kalkınma uğraşı veren ülkeler için, eğitim en önemli etken durumundadır. Uluslararası platformlarda daima var olmanın koşulu, en yeni yöntem ve teknikleri üretmek ve kullanmaktır.

Çağa uygun bir eğitim anlayışı içerisinde "Bilimsel Okur-Yazarlık" kavramının da tartışılmasında yarar vardır. Çünkü ülkeler, sürekli değişen ve gelişen yaşam koşulları içerisinde fen bilimleri eğitimi alanında, bireylerini bilimsel okur-yazar yapma gayretindedir (Çepni ve ark. 1997).

3.1.Eğitim

Eğitim, bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlamak ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla davranışlarında istenilen değişiklikler oluşturma etkinliği ve sürecidir. Bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eder. Önce ailede başlayan eğitim, daha sonra okulda ve toplumda devam eder. Bu nedenle yapılış amacı ve yeri söz konusu olduğunda informal ve formal olmak üzere ikiye ayrılır. Örneğin ailenin çocuğuna verdiği eğitim informal özellik göstermektedir. Her ailenin çocuğuna vermek istediği eğitim farklıdır. Oysa formal eğitimde bir bütünlük ve sistemlilik vardır (Kılıç ve ark. 2001). Ülkemizde formal eğitim yasal dayanağını Anayasadan ve daha sonra ilgili yasalardan alır. Eğitim ve öğretim ile ilgili esaslar 1982 Anayasa'sının 17,27 ve 42. maddelerinde somutlaşmaktadır.

Madde 17. Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Madde 27. Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Madde 42. Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim-Öğretim Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetiminde yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldıramaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okullarıyla erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları nedeniyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletler arası anlaşma hükümleri saklıdır. Anayasanın amir hükmü gereğince yapılması öngörülen eğitim ve öğretim 14.06.1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda açıklanmıştır(Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982).

Eğitim ile bireyler çağdaş anlamda evrensel dünya vatandaşlığına ulaştırabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, ana dilinden başka bir dili rahatça kullanabilen, bilgisayar teknolojisine hakim, çağdaş teknoloji ve ürünlerini yaşamın her aşamasında kullanabilen, ürettiği oranda da güç kazanabilen bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

Çağımızda eğitimin temel öğesi insandır. İnsanın, bilgi ve toplumla olan ilişkisinde büyük değişimler olmaktadır. İnsanın bilgi ve toplumla olan ilişkisindeki değişim, onun niteliklerinin değişmesine de neden olmaktadır. Bilgi patlaması, bilginin insan ve onun yaşamdaki işlevini de değiştirmektedir. Bu oluşum eğitimde, öğrenme ve öğretme süreçlerindeki değişim ve eğitim sürecinin verimliliği bakımından artan bir önem kazanmaktadır.

Eğitimciler, daha çok öğrenciye, daha az zamanda, daha fazla bilgiye ulaşma ortamı sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle, öğretimde verimliliği ve etkililiği sağlayacak yeni öğretim yöntemi ve tekniklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca konuların daha kolay öğrenilmesini sağlamak için yeni araç ve gereçlerin, yöntemlerin sürekli olarak araştırılıp geliştirilmeleri gerekmektedir. Buna paralel olarak öğrenci ve öğretmenlerin, gereksinim duydukları bilgiye ulaşma ve bu bilgileri kullanma yeteneklerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

3.2. Bilim

Bilgi edinme insanın en temel güdülerinden ve ayırt edici özelliklerinden biridir. İnsanoğlunun doğa ve toplumsal çevresindeki varlıkları anlama, olay ve olguların nedenlerini belirleme ve bunlara ilişkin yorum yapma isteği bilimin temelini oluşturmaktadır. İnsan yüzyıllar boyunca sürekli bilgi birikimi sağlamıştır. Ancak edinilen her bilginin bilimsel olduğu söylenemez. Bilim nesnel sağlamlığı olan bilgilerin elde edilmesini amaçlar (Kılıç ve ark. 2001).

Bilim ve teknoloji bugünkü toplumların yöneldiği içeriğin merkezini oluşturur. Gelecek yüzyılda yaşam koşullarına uyum, tüm eğitim düzeylerinde yeni amaçlar, programlar ve öğretim yöntemleri gerektirecektir. Nüfusun hızla artacağı ve nüfus çoğunluğunun önemli ölçüde değişeceği için, bu konuda gelecekte daha büyük gereksinimler ve nicel sıkıntılar ortaya çıkacaktır. Değişim daha da hızlanacaktır. Bu güçlüklerle baş etme yeterliklerinden yoksun toplumlar bu yarışta sona kalacaklardır.

Bilim ve teknolojide yeni bilgilerin ortaya çıkışındaki hız, buna bağlı olarak toplumsal ve ekonomik etkenlerin hızlı değişimi, bir kimsenin mesleki yeterliliklerinin bir ömür boyunca dört veya beş kez geçersiz (eskimiş) olması sonucunu doğurabilir. Bu gerçek, fen öğretiminde, nasıl öğrenileceğini öğretmeyi, ana amaç haline getirmiştir.

3.3. Fen Bilimi

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler toplumsal yaşamımızın hemen hemen her aşamasını yönlendirmektedir. Etkilenen yaşantılarımızdan biri de eğitimdir. Bu gelişmeler aynı zamanda, eğitim kuramlarını da etkilemektedir. Eğitim alanında günün koşullarına yanıt verebilecek kuramlar gelişmektedir. Bunlardan bir tanesi yapısalcı kuramdır.

Fen bilimi nedir? Sorusu değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin, fen bilimi, genel olarak, bilimsel bilgiler topluluğu olarak tanımlanır. Bu tanım bir bilim adamınca hipotezlerin denenmesi için geliştirilen yöntem veya araştırma yolu şeklinde yapılmaktadır. Bir felsefeci için ise, bilginin doğruluğunun sorgulanması yöntemidir diye tanımlanır. Bunların her biri kendi kategorisinde doğru tanımlardır. Ancak, bu tanımların hepsini içine alan ve çoğunluk tarafından kabul gören bir tanım şöyle yapılabilir: Fen bilimi, bilginin tabiatını düşünme, mevcut bilgi birikimini anlama ve yeni bilgi üretme sürecidir (Çepni ve ark. 1997).

Fen bilimleri doğadaki varlıkları ve olayları inceleme, açıklama ve onlara ilişkin genelleme ve ilkeler bulma bu ilkeler yardımıyla gelecekteki olayları kestirebilme gayretleridir. Öğretmenler, öğrencilerin fen bilimlerine karşı ilgilerini artırabilmek ve geliştirebilmek için onları fen biliminin tabiatını yeterince anlayabilecek şekilde eğitmelidir (Çilenti 1985).

Fen bilgisi bilim ve teknolojinin temelinin öğretildiği bir alandır. Fen bilgisi iyi bir eğitimin temelidir. Fen bilgisi sayesinde insanlar zihinsel ve yaratıcılık yönünden gelişmektedir. Bunun için, fen bilgisi öğretiminde çağdaş kuramlar uygulanmalıdır. Bu alanın öğretim uygulamalarında yapısalcı kuram kullanılmalıdır. Bunun sayesinde, okullarımız bilim ve teknoloji yönünden hızla gelişen topluma ayak uydurabilir (Ayas ve ark.1993).

Bilimsel bilgiler yeni düşüncelerin ortaya atılıp, denenmesi sonucu, gelişebilir ve değişebilir. Yani, bilimde bir süreklilik ilkesi vardır. Bundan dolayı öğretmenler yeni nesillere araştırmacı bir ruh kazandırmaya çalışmalıdırlar. Böylece, bilimsel bilgilerin bilinen gerçeklerle doğru olduğu ve zamanla değişebileceği fikri öğrencilere aşılanmalıdır. Bilimsel bilgilerin test edilmesinde ve yeni bilgilerin üretilmesinde aşağıdaki yol izlenebilir.

1. Problemi belirleme
2. Problemle ilgili gözlem sonuçlarını derleme
3. Gözlem sonuçlarına dayanan hipotezler ileri sürme

4. Hipotezle ilgili olan diğer gözlenebilir olayları test etmede yardımcı olabilecek durumları belirleme
5. Gözlem sonuçları ile hipotezleri test etme
6. Toplanan bilimsel verilere göre belirlenen hipotezleri kabul etme, ret etme veya değiştirme. (Ayas ve ark.1993)

Bununla beraber bilim adamları bilimsel araştırmalarda bu sırayı her zaman takip etmezler. Bazen alternatif yollar da denerler. Öğretmenler, öğrencilerinin laboratuar çalışmalarında bu adımları ezberleyerek aynen uygulamalarını istememelidir. Çünkü probleme göre izlenecek yol belirlenmelidir. Ancak, çalışmalarda bir rehber olarak yukarıdaki adımların izlenmesinde fayda vardır. Eğer geleceğin bilim adamları olabilecek olan öğrenciler bilimsel bilgiyi üretme yollarını iyi öğrenirlerse, hem bilimsel bilginin nasıl elde edildiğini anlayabilirler hem de kendileri ilgi duydukları alanda orijinal bilgileri keşfederek fen bilimlerinin gelişimine katkıda bulunabilirler (Akdeniz ve ark. 2000).

3.4 Fizik niçin öğretilmeli?

Fizik, evrenimizdeki doğal olayların anlaşılmasıyla ilgili deneyler, gözlemler ve nicel ölçümlere dayanan temel bir bilim dalıdır. Fizik, doğayı anlama, doğal olayların neden ve sonuçlarını öğrenme ve bunları matematiksel metotlarla ifade etme işidir. Burada amaç doğaya insanlığın yararına olacak şekilde yön verebilmektir. Tüm doğa bilimlerinin kaynağı fiziktir ve tüm mühendislik dalları fizik prensiplerini kullanır.

Bilim adamlarınca önerilen projelerin desteklenmesi sonucunda, kısa zamanda çok sayıda yeni fen bilimleri müfredatı geliştirildi. Bu yeni programların genel felsefesi, yeni nesilleri araştırmacı bir ruhla yetiştirmekti. Böylece, teknolojinin geliştirilmesi aşamasında ve endüstride ihtiyaç duyulan elemanlar yetiştirilecek ve kalkınma hızlandırılacaktı. Dünya'da ulaşılan bu günkü teknolojik gelişmişlik seviyesinde bu akımın büyük ölçüde katkıları olduğu bir gerçektir. Fen bilimleri

eğitiminin temel amaçlarından biri de, öğrencileri bilimsel olarak okur-yazar haline getirmektir.

Fen bilimlerinin ve ona dayalı olarak üretilen teknolojinin toplumların gelişmesine sağladığı katkılar sayılamayacak kadar çoktur. Bu nedenle fen bilimlerinin ve onun eğitiminin önemi gittikçe artmaktadır. Fen bilimleri eğitiminde en büyük gelişme ikinci dünya savaşından sonra yaşanmıştır. Rusya'nın, 1957'de ilk uyduyu uzaya fırlatması, gelişmiş batı ülkelerini harekete geçirdi. Teknolojik yarışta geri kalmak istemeyen bu ülkeler, çareyi fen bilimleri eğitimi-öğretimine çok önem verilmesinde ve yeni yaklaşımlarla çağdaş hale getirilmesinde görmüşlerdir.

Bilimsel okur-yazarlık; fen bilimlerinin doğasını bilmek, bilginin nasıl elde edildiğini anlamak, fen bilimlerindeki bilgilerin bilinen gerçeklere bağlı olduğunu ve yeni kanıtlar toplandıkça değişebileceğini algılamak, Fen bilimlerindeki temel kavram, teori ve hipotezleri bilmek ve bilimsel kanıt ile kişisel görüş arasındaki farkı algılamak olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel okur-yazar niteliğine sahip bireylerden oluşan toplumlar hem yeniliklere kolayca uyum sağlar hem de kendileri yeniliklere önderlik edebilirler (Ayas ve ark. 1993).

Öğrenci, fizikteki ve kimyadaki bilgilerin soyut olmadığını, aksine kendi yaşantılarıyla direkt olarak ilişkili olduğunu algılarlarsa, ona karşı ilgi ve tutumları artacağı için bu bilimi hissederek öğrenir. Hatta bu ilişkilendirme, öğrenmelerini kolaylaştırabilir. Ortaöğretimde fen bilimlerinin okutulmasının temel gerekçelerinden biri de, öğrencilerin çok büyük bir kesiminin ya lise öğreniminden sonra eğitimlerine devam etme şansı bulamamaları ya da sosyal bilimlerde eğitimlerine devam etmeleridir. Yani, bilimsel okur-yazarlığı bütün topluma yaymak için ilkokulda çok basitçe değinilen fizik ve kimya kavramları ve onların teknoloji ve toplumla ilişkileri orta öğretim boyunca etkili bir şekilde verilerek bütünlük sağlanmalıdır. Bu yaklaşım yukarıdaki paragraflarda verilen görüşleri de destekler.

Kısaca, günümüz insanının hayatının her safhasını etkileyen teknolojik gelişmeleri algılayıp yorumlayabilmesi için temel bir fizik genel kültürü eğitiminden

geçirilmesinin gerekliliği açıkça görülmektedir. Böylece, bireyler bilimin değerini anlar ve ona karşı pozitif bir tutum geliştirir, teknolojinin toplumsal yaşantı üzerinde ki etkisini anlar ve en önemlisi bilim-teknoloji ve toplum arasındaki ilişkiyi ve birbirlerini nasıl etkilediklerini merakla izler. Bunun yanında, fen bilimleri eğitiminden geçen öğrenciler bilimsel süreç becerileri geliştirirler ve bunları daha sonraki yaşantılarının değişik aşamalarında kullanarak hayatlarını kolaylaştırırlar (Çepni ve ark. 1997).

Günlük hayatımızda karşılaştığımız, kullandığımız ve gözlemlediğimiz birçok durum fizik, kimya ve biyoloji ile ilgilidir. Bireylerin kendi yaşantılarını etkileyen olayların okulda öğrendikleri bilgilerle ilişkisini kavramaları, onların bilimsel okur-yazar olmalarına büyük ölçüde katkı sağlayacağı bir gerçektir. Eğer okullarda bu ilişki kurulamazsa teknolojinin egemen olduğu günümüzde, bireyler daha kolay bir yaşantı için gerekli bilgi ve becerileri kazanamazlar (Özyürek ve ar. 2001).

Fiziğin liselerde öğretilmesinde bir başka önemli nokta ise, adı geçen alanlarda lisans eğitimi yapacak olan gençlere iyi bir temel sağlamasıdır. Bu gençler gelecekte bilime orijinal katkılar sağlayabilecek şekilde yetiştirilmelidirler. Kısacası ortaöğretim bilimselliğin bilinçli bir şekilde kazanılabileceği ilk aşamadır. Fizik gibi fen dersleri ise bu süreçte en etkin kullanılabilecek disiplinlerden biridir. Çünkü bu disiplinlerin gelişmesinde birincil kaynak bilimsel yöntemlerin kullanılmasıdır.

Günümüz teknolojisindeki olağanüstü gelişmeleri takip edebilmek için temel bilimlerin eğitim-öğretimine büyük önem verilmelidir. Temel bilimlerin içerisinde önemli yeri olan fizik alanında eğitim-öğretimin istenilen düzeyde olması için fizik eğitimindeki eksikliklerin saptanıp uygun çözüm yollarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeleri takip edebilecek, temel bilimlere hakim, araştırmacı ruhlu bilim adamlarının yetiştirilmesi sağlana bilinir. Öğrencilerin günün şartlarına uygun fizik eğitimi alması ve temel bilimlerin içerisinde önemli yeri olan fizik dersinin en iyi şekilde öğrenimi ve öğretimi bir ülkenin bilimsel geleceği açısından çok önemlidir.

Günlük hayatımızda karşılaştığımız, kullandığımız ve gözlemlediğimiz birçok durum, fizik ile ilgilidir. Fizik öğrencilerin hayatına o kadar girmiştir ki; dünyada nereye giderseniz gidin, canlılar, yeryüzü, gökyüzü, hava, su, ısı, ışık, yerçekimi vs. gibi konular olarak daima öğrencilerin çevresinin ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedir. Ülkemizde üniversite sınavlarında fizik sorularını cevaplama yüzdesi çok düşüktür. Üniversiteye lisans eğitimi için gelen öğrencilerinin fizik alanında yeterli temele sahip olmadıkları görülmektedir. Bu eksiklik lisans eğitiminde öğrencilerin ve eğitimcilerin karşısına bir problem olarak çıkmaktadır. Bu durumun düzeltilmesi için orta dereceli okullarda çalışan fizik öğretmenleri lise fizik müfredatında yer alan konuları anlatırken bilişsel gelişim basamaklarını göz önünde bulundurmaları gerekmektedir (Aycan ve ark. 2000).

Yirminci yüzyılın başlangıcından beri fizik alanı bariz bir şekilde genişlemiştir. Bir yanda temel keşifler, bilgide yeni konular meydana getirmiş, öte yandan, fiziği birçok insan faaliyetlerine bağlayan pratik uygulamalar çoğalmıştır (Bektaş 1999). Fizik alanındaki bu gelişmeler fizik eğitiminde karşılaşılan zorlukları biraz daha artırmıştır. Hızla gelişen fizik alanında yeni kavramların sayısı artmış, daha yeni konular eklenmiş buna bağlı olarak fizik dersinin öğrenciler tarafından olumlu bir şekilde algılanma oranı düşmüştür. Bu nedenle günümüzde fizik eğitimine verilmesi geren önem de hızla artmaktadır.

Öğrenciler fiziği eğer izole olaylar ve formüllerin bir derlemesi olarak anlıyorsa, mantıklı düşünmeye önem vermeleri asla beklenemez. Bu öğrenciler fizik dersine, ilgisiz ya da zeki oldukları için değil, konuyu mecburiyet şeklinde gördükleri için, düşüncesizce kabul edilebilecek bir tarzda çalışabilmektedirler (Uzunkavak 1998).

3.5.Fizik Öğretiminin Genel Amaçları

- Fiziğin çok yaygın olan uygulamalarını daha iyi anlamalarına imkan sağlayacak temel kavramları ve kanunları öğretmek,

- Fizik olayları üzerinde bizzat inceleme, gözlem ve deney yaptırmak suretiyle araştırma yollarını kavramalarına, pozitif ve bilimsel bir görüşe sahip olmalarına imkan ve zemin hazırlamak,
- Fiziksel olayları derinliğine ve kapsamlı düşünebilmek, onlara nüfuz etmek,
- İlerde temel bilim dallarında yapacakları öğrenim için gerekli bilgi, tavır ve mahareti kazanmalarını sağlamak,
- Öğrenme yollarını öğretmektir (MEB Teb. Der. Sayı2359).

Açıklamalar :

1. Öğrenciler ferdi çalışmalara yönlendirilmeli, konuların daha yakından incelenmesi ve deney sonuçlarına dayanarak bilimsel düşünme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı öğretilmelidir.

2. Bugüne kadar elde edilen bilimsel buluşları yapan kişilerin ne kadar basit araçlar kullandıkları, imkanlarının çok az oluşu hatırlatılmalı, bunların üstünlüklerinin sadece bilimsel uygulama ve düşünme kabiliyeti kazanmış sabırlı, çalışkan, olaylarla yakından ilgilenen kişiler olduklarını gösteren örnekler vererek, kendilerine, aynı sabır ve metotlu çalışmalarla bir takım bulgulara varabilecekleri inancı ve cesareti verilmelidir.

3. Öğrencilere, bilimin değiştirilemeyen kesin gerçeklerden ibaret olmadığı bilginin her zaman yeniden gözden geçirilebileceği, yeni denemelerden elde edilecek yeni verilerden yeni sonuçlarla veya yorumlarla varılabileceği fikri verilmeli ve bilimin ancak bilimsel metotlarla eldeki verilerin çeşitli şekillerde yorumlanması, genelleştirilmesi ve yayılması suretiyle gelişeceği görüşü kazandırılmalıdır.

4. Teknolojik gelişmelere temel teşkil eden "Transistörlar" ve "Lazer gibi konular üzerinde ayrıntılı bilgiler verilmelidir.

3.6 Ders Kitaplarının Önemi

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere bakıldığında, ders kitaplarının her zaman önemli bir eğitim aracı olduğu görülmektedir. Örneğin, Japon halkı, ders kitaplarını bir toprak parçası kadar değerli bulmuşlardır. Önceleri Japon öğretmenler, okulda derste iken deprem olduğunda, kurtarılması gereken öncelikler arasında kitapları da belirtmişlerdir. Günümüzde ise Japon eğitimciler, ders kitaplarını öğretim için temel kaynak olarak göstermektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde de ders kitaplarının önemli bir yeri vardır. Yapılan bir araştırmaya göre, öğrenciler sınıfta zamanlarının yaklaşık yüzde 80'ini ders kitapları ve ders kitaplarıyla ilgili etkinliklere harcamaktadır. Diğer taraftan Türkiye'de de ders kitapları, temel bir bilgi kaynağıdır (Kaya 2002).

Öğrenciler, ön hazırlık olarak, ders kitaplarını okuyup sınıfa geldiklerinde derse daha aktif katılabilirler. Görüldüğü gibi ders kitapları, ülkelerin vazgeçilemez bir öğretim aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda daha kaliteli kitaplara doğru bir yönelim sağlanmalıdır.

Ders kitabı eğitimin tüm kademelerinde kullanılan bir araçtır. Öğretmenin dersini daha sistemli anlatmasına imkan vermesi nedeniyle de büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin öğretmenin anlattıklarını istediği zaman ve yerde tekrar etmesine yardımcı olduğu için de önemlidir (Duman ve ark. 2001). Eğitimde önemi açık bir şekilde ortaya çıkan ders kitaplarının ülkenin herhangi bir yerinde, her hangi bir tip okulda kullanılabilecek niteliklere sahip olması gerekmektedir. Fen bilimleri öğretiminde ders kitaplarının öğrenci başarısını kolaylaştıracak şekilde seçilmesi ve gerektiği gibi kullanılması önerilmektedir (Colette ve Chiappetta1989).

Ders kitaplarının özellikle, ilköğretimde önemi daha da büyüktür. İlköğretim, matematiksel kavram ve becerileri kazandırmada bir başlangıç dönemidir. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliği

ön plana çıkmaktadır (Kılıç, Atasay vd, 2001). Bu bağlamda ders kitapları, öğretme-öğrenme sürecinin vazgeçilmez ve en çok kullanılan görsel araçlarıdır (Demirel 1999).

Ders kitapları eğitim-öğretim sürecinde yer alan görsel araçlar içerisinde en fazla kullanılanıdır (Demirel 1999). Ders kitapları belirli bir dönemde belirli bir dersin programında ön görülen konuların işlendiği ve öğretmen yardımıyla öğrencilere öğretilmesi gereken bilgileri içeren bir araçtır (Yalın 1996).

Öğretme öğrenme sürecinde öğretmenler birçok araç gereç kullanmaktadırlar. Araç-gereçler, öğretme işinin niteliğini oluşturan temel unsurlardan biridir. Kitaplar ise eğitimde kullanılan, öğrencilere yardımcı en önemli araç gereçlerdendir. Ders kitapları, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır (Duman ve ark. 2001).

Ders kitapları sürekliliği, doğruluğu, değişkenliği tartışılabilen bir olgu olan bilginin yanı sıra görsel, algısal ve zihinsel kazanımların toplamına işaret etmektedir (Kaya 1997). Eğitim ve öğretim etkinliklerinin planlanmasında, uygulanmasında, değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde ders kitabının önemli bir yeri bulunmaktadır. Kitap, sınıfta öğretmen ve yazı tahtasından sonra en sık başvurulan araçtır (Coşkun ve ark. 1996). Ders kitabı öğretmen ve yazı tahtası ile birlikte verilen tüm bilginin % 99'unu ileten bir ortamdır (Alkan 1996).

Ders kitaplarının ülkemizde sınıf içi öğretiminin içeriğini büyük ölçüde belirlediği, bu nedenle de öğretmenlerin kendilerini ders kitabı kullanma konusunda mecbur hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır (YÖK, Dünya Bankası 1999). Ders kitabı sayesinde öğretmenler çalışmalarını planlamada önemli bir kolaylık elde eder. Bununla birlikte konu bütünlüğü bozulmadan ders işlenmesine yardımcı olur. Beraberinde getirdiği hazır ölçme ve değerlendirme araçları sayesinde de konuların eksiksiz işlenmesine yardımcı olur (Şahin 1999).

Öğretmen dersin amaçlarını, öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini ve ödevleri, kullanılan ders kitaplarına göre belirler, ders kitabı öğretmene sınıf içi öğretme öğrenme faaliyetlerine yönelik fikirler verir (Yalın 1996).

Ders kitabının öğrenciler için faydalarından bir kaçı da şu şekilde sıralanabilir. Öğrencilerin konular arasında bağ kurmalarını kolaylaştırır. Kendi kendilerine öğrenme imkanı sağlar. Öğrendiklerini tekrarlama imkanı verir. Öğrenme eksikliklerini gidermede önemli rol oynar (Kılıç ve Seven 2002).

Ders kitapları öğretim etkinlikleri ile birlikte etkili bir biçimde kullanıldığında, öğrencilerin okuma ve düşünme becerilerini geliştirebilir. Ders kitabı aracılığıyla öğrenciler konu ile ilgili temel kavramları, tamamlanmış tümce yapılarını öğrenirler, sözcük dağarcıkları artar. Ayrıca birçok öğrenci karmaşık bir metinden ana fikri bulma, okuduğunu sentezleme, önceden bildikleri ile okuduğu bilgiyi bütünleştirerek yeniden yapılandırabilme konularında yardıma ve eğitime gereksinim duyabilir ve bunları kazanmada ders kitaplarından yararlanabilir (D.Gisi ve Willett 1995). Tor (2003)'un Türkiye'de yaptığı bir çalışmaya göre de ilköğretim 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin ödevlerini yaparken yararlandıkları kaynaklar arasında ilk sırayı ders kitapları almaktadır. Bunu sırasıyla ansiklopediler, yardımcı ders kitapları, bilgisayar ve eğitim CD'leri almaktadır(Koca ve Şimşek 2001).

Öğretmen adayları almış oldukları eğitim-öğretim sonunda belli bir bilgi birikimine sahip olurlar. Öğretmenin bilgisi lise düzeyinin üstünde oluğundan dolayı öğrencilerin anlayabilecekleri bilgileri vermekte birtakım zorluklar yaşarlar. Öğretmenler bu zorlukları aşmak için, bazı araç ve kaynaklardan yararlanmaktadırlar. Çünkü öğretmen neyi, kime, niçin, nasıl, ne zaman ve nerede öğreteceği sorularına cevabı, kullandığı kaynak ve araçlardan yararlanarak verir (Çepni ve ark. 2001).

Kitaplar, öğretimde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına ve konuyu daha sistematik sunmasına olanak verir. Ancak öğretmen derste, kitabın tutsağı

olmaması gerektiğini bilmelidir. Bu bağlamda sınıfın öğretmeni kitabın yazarı değil, kendisidir. Öğretim sürecinde ders kitaplarının hazırlanmasındaki temel ilke, kitapların öğretim programında belirlenen davranışları yani; bilgi beceri ve özellikleri öğrencilere kazandıracak faaliyetleri içermesi ve bu faaliyetlere rehberlik edici nitelikte olmasıdır. Kitaplar öğrenciye öğrenme yaşantıları sunar ve mümkün olduğunca çok ve değişik etkinliklere yönelmesini sağlar. Ders kitapları konu ya da ünite başlangıcında, öğrencilerin dikkatini çeker, onları istekli kılarak öğretime hazır hale getirir. Ünite sonunda kontrol ve pekiştirmeyi sağlamak amacıyla, öğrencinin gözlem, deney ve araştırma yapmasını sağlayarak belli sonuçlara kendi kendine ulaşmasına olanak verir (Yağbasan ve ark.2005).

Ders kitapları, öğretmen ve öğrenci arasında üstlendikleri köprü görevi ile farklı okul sistemlerinde de önemli bir yere ve öneme sahiptirler. Öğretmen ve öğrenci ikilisi, eğitimin olmazsa olmaz iki bileşenidir. Eğitimin niteliği de kuşkusuz ki bu iki ana bileşenin niteliklerinden çok etkilenir. Öğretim programı, ders kitabı, okul binası, dersliklerin donanımı, öğrenme ortamı ve bu ortamda yer alan destekleyici personel, yardımcı malzeme ve çevre, eğitimin niteliğini etkileyen ikinci plandaki unsurlardır. Bunların içinde ders kitabına yüklenen görev, öğretmene ulaşılamadığı durumlarda öğretmenin görevini üstlenmek suretiyle öğrenciye bilgi vermek ve çalışmalarını yönlendirmektir. Ders kitabının öğretmen cephesinden görünümü, dersin okutulduğu sınıf için programlanmış olan ders içeriğini sırayla sunmak suretiyle içeriğin düzenli, aşamalı, eksiksiz verilmesini sağlayan, öğrencilere verilecek ödevleri önemli ölçüde içeren güçlü bir araç olmasıdır. Bu işlevi dikkate alındığında ders kitabının önemi, özellikle deneyimsiz öğretmenler için açıkça ortadadır(Dayak 1998).

Ders kitaplarının tasarımı ile ilgili bir çalışmada Türkiye'de genelde kitap geliştirmede dikkate alınan unsurun içerik olduğu bildirilmektedir (Yalın 1996). Ders kitaplarının sadece bilgilerin bir araya getirildiği bir araç olmaktan ziyade bilgilerin öğrenilmesini kolaylaştıran etkileşimli bir araç olması gerektiği savunulmaktadır. Bir ders kitabının öğretimsel etkililiği dört temel değişkene bağlı olduğu bildirmektedir:

1) Kitabın okunabilirlik düzeyi
2) Kitabın içerik ve yapısı
3) Kitabın örüntü özellikleri
4) İlgi, motivasyon, ön bilgi ve beceri gibi öğrenci özellikleridir.

Öğrencilerin öğrenme, hatırlama, düşünme ve problem çözme becerilerini geliştiren ders kitapları tasarlamanın ancak; öğretme, öğrenme ve kitap tasarımı ile ilgili bilimsel araştırma bulgularının kitap tasarımlarına uygulanmasıyla mümkün olabileceği belirtilmektedir (Eşgi 2005).

Ortaya atılan yeni kuramlar ve bilimsel çalışmalar ders kitaplarının eğitim öğretim faaliyetlerini daha iyi nasıl oluşturulabileceğini, nasıl oluşturulması gerektiğini, öğrenci için nasıl daha anlamlı öğrenmeler sağlayacak biçimde tasarlanması gerektiğini bir çalışma problemi olarak önümüze getirmektedir. Bu bilimsel problem ders kitaplarının değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeler ışığında yeniden oluşturulması ile çözülebilir (Eşgi 2005).

Fizik dersi çoğu öğrenciye göre anlaşılması zor olan, soyut ve karmaşık bilgilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin bu yargıya varmalarında mevcut fizik ders kitaplarının biçimsel görünümü, yapısı ve konuyu sunuşu önemli rol oynamaktadır. Birçok gelişmiş ülke, bireylerini fen bilimleri okur-yazarı yapma gayretindedir. Bundan dolayı son yıllarda fen bilimleri eğitimine özel önem verilmeye başlanmıştır. Bu eğitim yaklaşımının etkileri ülkemize de ulaşmıştır. Bunun sonucunda çok sayıda fen bilimiyle ilgili yeni ders kitabı yazılmıştır (Ayvacı ve ark. 1999).

Fizik eğitimi veren öğretmenlerin geleceğin araştırmacı ve bilim adamlarını yetiştirirken, öğrencilerin bu derse karşı olan önyargılarını yıkmaya yönelik bir eğitim vermesi, ayrıca eğitim-öğretim için en uygun metotları ve ortamları kullanması gerekir.

Fizik eğitimcileri, öğrencilere "Fiziğin yaşantılara olumlu katkılarını" hissettirmelidir. Fizik dersi kişinin yaşantısını etkilediği ölçüde önem ve değer taşır

cümlesi dikkate alınarak fizik dersinin somutlaştırılması, ilgi çekici duruma getirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin daha çok soyut bilgiler topluluğu olarak gördüğü fizik dersi, her türlü laboratuar imkanları, eğitim teknolojisi ve çağa uygun öğretim metotları ile öğrencilere sunulmalı ve böylece öğrencilerin dersi daha kolay algılamaları sağlanmalıdır. Ancak bu sayede öğrencilerin fizik dersine karşı önyargıları yok edilebilir ve beklenilen başarıya ulaşılır (Aycan ve ark. 2000).

Öğretmenler, dersini cazip hale getirmek ve öğrenci etkinliğini sağlamak amacıyla fizikteki gelişmelerin toplum hayatımıza katkıları üzerinde durmalıdır. Aynı zamanda fizik ders kitaplarının çağa uygun, toplumun ve bireyin ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak şekilde düzenlenmesi de gerekmektedir. Bununla birlikte liselerde hangi ders kitabının okutulacağına zümre öğretmenler kurulu karar vermektedir (Resmi Gazete, Sayı 23431)(EK-2)(EK-3). Bu karar sürecinde hangi ölçütlerin kullanılacağı açık olmadığı gibi kişiden kişiye de değişmektedir. Bu amaçla hazırlanmış ve öğretmenlerin kullanımına sunulmuş standart bir değerlendirme ölçeği mevcut değildir (Çepni ve ark. 2001).

3.7 Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği

Ülkemizde Talim ve Terbiye Kurulunun belirlediği genel ölçülere göre ders kitapları geliştirilmektedir (Resmi Gazete, Sayı 7981). Geliştirilen ders kitaplarının yeterliliğine ilişkin yapılan bazı araştırmalarda, birçok ders kitabının farklı yazar adlarıyla ancak bir öncekilerin taklidi olacak tarzda yeniden yazıldığı ve önceki bilimsel ya da matematiksel hataların bile aynen tekrar edildiği ortaya çıkarılmıştır. Aynı şekilde Ayvacı ve arkadaşları (1999) tarafından fizik ders kitaplarını değerlendirmek için yapılan bir araştırmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkiye'de ki öğretim kurumlarında ders kitabı olarak okutulacak kitapların genel özellikleri, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından tespit edilmektedir. Hazırlanan kitaplar inceleme komisyonları tarafından incelendikten sonra, uygun görüldüğü takdirde 5 yıl süreyle ders kitabı olarak

okutulmak üzere kabul edilmektedir. Belirlenen özellikler daha çok kitapların fiziksel özelliklerini ön planda tutmaktadır. Ders kitabının içerik yönünden değerlendirilmesi komisyon üyelerince farklılıklar gösterebilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin 5. maddesinde ders kitaplarında aranacak nitelikler şu şekilde sıralanmaktadır.

1) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içermez.

2) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen "Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanır.

3) Temel insan haklarına aykırılık taşımaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermez.

4) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanır.

5) Reklâm niteliğinde öğeleri içermez.

Ders kitapları, Ders Kitaplarında Aranacak Nitelikler ile Yayın Evlerinde Aranacak Şartlar, Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi, Değerlendirilmesi ve Eğitim Araçlarının Seçimine İlişkin Yönergede belirtilen hükümlere uygun olarak hazırlanır. Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları yönetmeliği kitapların hazırlanması ve incelenmesi ile ilgili esas ve usuller yönergesinin (T.Dergisi 2434), 5. maddesinde kitapların özelliklerine ilişkin ayrıntılı ölçütler bulunmaktadır. Bu yönergeye göre;

a) Kitaplar ders programına uygun olarak hazırlanır. Ders kitabı yazar veya yazarlarının, ders programı ve ders kitabı ile branş ilgisinin veya yakınlığının olması gerekir. Ders kitaplarında, yazar veya yazarlardan başka grafiker, tasarımcı, resimleyen ile dil ve imlâ kuralları yönünden inceleyen gibi elemanların isimlerine de yer verilir.

Ayrıca ders kitaplarında;

1) Konular, günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve kültürel boyutları içinde ele alınır. Sınıf veya dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkânları sağlayacak konular veya üniteler halinde işlenir.

2) Her ünite veya konu; problemleri belirtme, araştırma, inceleme ve gözlem yolu ile problemleri sıralama, gerekli deneyleri yapma, bu deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek genelleme yapma şeklinde sıralanan bilimsel düşünme metodunu kuvvetlendirecek şekilde işlenir.

3) Öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve ifade kullanır.

b) Kitaplarda, konular sistemli bir şekilde işlenir.

Bunun için;

1) Dersin özelliğine göre bölümler veya ünitelerle konular arasında hacim bakımından, programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur. Kitapların forma sayısı, dersin özelliğine, sınıf ve dönem seviyesine göre öğretim programında belirtilir.

2) Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

3) Programda belirlenen eğitim-öğretim ilkelerine uyulur.

4) Kazandırılacak esas davranış, bilgi ve beceriler, mümkün olduğu kadar sınıf veya dönem seviyesine göre kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir. Temel bilgileri, kazandırmak için açıklamalara gerek duyulursa, bu bilgilerin açıklanmasına yetecek kadar ayrıntılara yer verilir. Gereksiz bilgilerden kaçınılır.

5) Konuların işlenmesinde, aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Önceki sınıf veya dönemlerin konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantı, kurulur. Ayrıca, sonraki sınıf veya dönemlere hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.

6) Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının, öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilir. Ayrıca, gezi, gözlem, deney, araştırma ve ödevler arasında ilişki ve uygunluk sağlanır.

7) Metinlerde doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.

c) Kitaplardaki konular, öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hale getirilir. Bunun için;

1) Kitaplarda; öğrencileri çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer alır. Ayrıca, her bölüm veya ünite sonunda, dersin özelliğine göre değişik ölçme araçlarının kullanıldığı değerlendirme sorularına yer verilir.

2) Kitaplarda; konuları açıklayıcı resim, fotoğraf, tablo, grafik, şema, plân, harita ve benzeri öğretime yardımcı unsurlar bulunur. Bunlar, metinlerin kolay kavranmasını sağlayacak biçimde, uygun yerlere konur ve gerekli açıklamalar yapılır. Ayrıca, kitaplarda öğrencileri millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede, yol gösterici ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdirici okuma parçalarına yer verilir.

3) Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşları da gösterilir.

4) Her kitabın, programlarda belirtilen hususlara ilâve olarak başında ve sonunda yer alması gerekenler, "Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller" içerisinde belirlenir ve Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır.

d) Kitaplar, estetik bakımdan yeterli ve göz sağlığına uygun olur. Bunun için;

1) Kitaplar, mümkün olduğu kadar kaliteli kâğıda basılır.

2) Resim, fotoğraf, grafik, şema, plân, harita ve benzeri unsurların yerleştirilmesinde, görünümün yanı sıra, eğiticilik ve öğreticilik vasfına da önem verilir. Baskıların açık, net, estetik ve anlaşılır olması sağlanır.

3) Kitaplar kullanılabilir ve korunabilir nitelikte hazırlanır.

Yönergede sıralanan özelliklere sahip kitaplar, MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nca 5 yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmektedir. Kurulca kabul edilen ders kitapları, okullarda kullanılmak üzere seçilirken MEB Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin 23. maddesi uygulanmaktadır. Bu maddeye göre

Madde 23- (Değişik: 12.8.1998/23431 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının seçiminde aşağıdaki yol izlenir.

a) Kurulca kabul edilen ders kitaplarının yayımlandığı Tebliğler Dergisinin her öğretmen tarafından incelenmesi okul yönetimince sağlanır.

b) İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları, ilgili sınıf ve branş öğretmeni tarafından seçilir.

Sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni, seçtikleri kitapların seçme gerekçeleri konusunda zümre öğretmenler kuruluna bilgi verirler. Bu toplantıya okul-aile birliği başkanı ya da uygun göreceği üyelerin katılması sağlanır.

Sınıf ve branş öğretmeni, seçtiği kitap listesini gereği için okul müdürlüğüne sunar (EK-2).

c) Okul yönetimleri, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen ders kitapları çeşitlerinin okul ve sınıf kitaplıklarında bulundurulmasına özen gösterirler.

d) (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bakanlık, (Değişik ibare : 18.5.2006/26172 RG) resmî ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğrencileri için belirleyeceği derslerin kitaplarını satın alabilir. Bu ders kitaplarının seçiminde, Yönetmeliğin kitapların seçimine ilişkin hükümleri uygulanmaz.

Bu hususstaki Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği ve ilgili değişiklikler EK-3 de verilmiştir(Yıldırım A.,2007).

4.MATERYAL VE METOT

4.1.Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin toplumda her yönüyle söz sahibi olabilecek bir takım özelliklerle donatılması onlara sunulacak kaliteli eğitim ve kaliteli ders kitapları sayesinde gerçekleşecektir. Kitaplar, öğrencilere eğitim programları ile ilgili etkinliklerinde üzerinde çalıştıkları konularda bilgi sağlayan, belirli ipuçları veren ve onları hedefler doğrultusunda geçerli davranışlar kazanmak üzere inceleme ve araştırma yapmaya yönelten bir ortam ve öğretme-öğrenme süreçlerinin öğelerinden biridir.

Kitap, öğretim programlarında yer alan ünite ve konularla ilgili bütünlük arz eden bilgileri öğrencilerin hizmetine sunması, onlara tekrar, pekiştirme, sınava hazırlanma ve kendi hızlarına uygun olarak çalışma olanağı sağladığından kullanışlı ve ekonomik bir araç olarak önem taşır. Öğrencileri toplumsal yönden eğitmeyi, onlara içinde yaşadıkları toplumun yönetim düzenini, ekonomik özelliklerini, tarihini, hak ve ödevlerini, ülkesini ve dünyayı tanıtacak bir kitap geleceğin çağdaş insanının da yetiştirilmesine yardımcı olacaktır.

Ülkemizde ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulunun belirlediği genel ölçütlere göre değerlendirilmesine rağmen bu konuda somut kriterlerin eksikliği çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Yapılan program değişiklikleri de göz önünde bulundurulursa, yeni hazırlanacak ders kitaplarının yapılan bu araştırmalar ışığında belli kriterlere sahip olması gerekmektedir. Ders kitaplarının seçiminde özel olarak fizik öğretmenlerinin faydalanabilecekleri tek bir ölçek de mevcut değildir. Bu nedenle okullarda okutulacak ders kitaplarının seçiminde öğretmenlere yardımcı olacak somut kriterler belirlenmelidir. “İyi bir fizik kitabı nasıl olmalıdır?, Günümüzde okutulan fizik ders kitapları amaçlanan hedeflere ne kadar uygundur?, Fizik ders kitaplarından neler beklenmelidir?” Sorularına vereceğimiz cevaplar orta öğretimde fizik eğitiminin kalitesini ortaya koyacaktır.

Bu sebeplerden dolayı “Yeni programa göre hazırlanan Lise 1 Fizik ders kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelenmesi” adlı bu çalışmanın yapılması eğitim-öğretim açısından önem taşımaktadır.

4.2.Araştırmanın Amacı

Bir ders kitabı değerlendirme ölçeği kullanarak, Milli Eğitim Bakanlığınca yeni programa göre hazırlanmış Lise I Fizik Ders Kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden ölçeğe uygun olup olmadığını araştırmak.

4.3.Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Konya ili merkez ilçelerinde, 9.sınıfta görev yapan fizik öğretmenleri oluşturmaktadır.

4.4.Örneklem

Örneklem Konya ili merkez ilçelerindeki bazı liselerin 9.sınıflarında görev yapan fizik öğretmenleridir. Örneklem seçiminde okulların farklı semtlerde ve geniş bir yelpazede olmasına dikkat edilmiştir. Toplam 22 lisede 61 fizik öğretmenine, okuttukları 9.sınıf fizik ders kitabını hazırlanan likert tipi ankete göre değerlendirmeleri istenmiştir.

4.5.Değerlendirme Ölçeği

Çalışmada kullanılan fizik ders kitabı değerlendirme ölçeği Çepni ve Keleş(2001) ile Yağbasan ve arkadaşları(2005) tarafından yapılan çalışmalardan alınmıştır(EK-1).

Ölçek 5'li likert tipi 46 sorudan oluşmuştur. Kullanılan ölçek gereği, değerlendirmeye alınan herhangi bir fizik ders kitabı eğitsel, görsel, dil ve anlatım açısından en az 46, en fazla 230 puan alabilmektedir. Kullanılmakta olan ölçeğin güvenilirliği 0,78 olarak hesaplanmıştır.

4.6.Verilerin toplanması

Anketlerin uygulanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak seçilen Konya ili merkez ilçelerinde, Lise I.sınıf fizik dersini okutan öğretmenlerle görüşülerek çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın amacı, önemi ve yöntemi öğretmenlere anlatılmış; anketi rahat ve sakin bir ortamda cevaplamaları için bir hafta süre verilmiştir.

4.7.Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan fizik öğretmenlerinin, hazırlanan anketi cevaplarken, gerekli özeni gösterdikleri kabul edilmiştir.
2. Fizik öğretmenlerine, anketi cevaplamaları için verilen sürenin yeterli olduğu varsayılmıştır.
3. Öğretmenlerin ders kitabını bilinçli kullandıkları; kitapta var olan olumlu ya da olumsuz nitelikleri kolayca tespit edebilecekleri kabul edilmiştir.

4.8.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırmada 61 fizik öğretmeni ile çalışılmıştır.
2. Araştırma Konya merkez ilçelerindeki ortaöğretimde görev yapan Lise I.sınıf fizik dersine giren bazı öğretmenler ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığınca 2006 yılında yazdırılan Ortaöğretim Fizik 9 (Kalyoncu ve arkadaşları) kitabı kullanılmıştır.
4. Araştırma sonuçları SPSS 15.0 For Windows programı ile analiz edilmiştir.

4.9.Araştırma Yöntemi

Araştırmada önce kaynak taraması yapılarak kullanılacak ölçek(anket) hazırlanmıştır. Bunun için Cepni ve Keleş'in geliştirdiği 75 soruluk ölçek ile Yağbasan ve arkadaşları tarafından geliştirilen 22 soruluk ölçeklerden faydalanılmıştır. Her iki anketten seçilen 46 soruluk eğitsel, görsel, dil ve anlatımı kapsayan bir ölçek, danışman Yrd.Doç.Dr.Hatice GÜZEL rehberliğinde düzenlenmiştir.

Geliştirilen bu ölçek örneklem seçilen 22 lisedeki 61 fizik öğretmenine dağıtılmış ve gerekli bilgiler verilerek Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yazdırılan Lise I Fizik ders kitabının incelenmesi istenmiştir. Bir hafta sonunda öğretmenlerden kitabı inceleme sonuçlarına göre cevapladıkları anketler toplanmıştır.

Elde edilen değerlendirme sonuçları SPSS 15.0 for Windows programı yardımı ile çeşitli yönlerden analiz edilmiştir.

4.10.Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Lise I Fizik ders kitabını okutmakta olan 61 fizik öğretmene verilen ölçek 46 adet 5'li likert tipi sorudan oluşmaktadır(EK-1). Ölçeğin değerlendirilmesinde 230

puan esas alınmıştır. Aynı kitap üzerinde inceleme yapan farklı liselerde ve farklı mesleki kıdeme sahip 61 fizik öğretmenin vermiş olduğu puanlar, bilgisayar ortamında SPSS 15.0 For Windows istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizi aşamasında uzman danışmanlığına başvurulmuştur.

5.BULGULAR VE YORUMLAR

Ölçekteki sorulan sorulara öğretmenlerden 5 seçenekten birini seçerek cevaplamaları istenmiştir. Hiç katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, kararsızım 3, katılıyorum 4, tamamen katılıyorum 5 puan olarak belirlenmiştir. Tablodaki "N" sütunu ilgili seçeneğe cevap veren öğretmen sayısını, "%" sütunu ilgili seçeneğe cevap veren öğretmenlerin yüzdesini ifade etmektedir.

5.1.Lise I Fizik Ders Kitabının Eğitsel Tasarımı Yönünden İncelenmesi

Lise I Fizik ders kitabının eğitsel tasarım ile ilgili oluşturulan ölçekteki sorulara 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri Tablo 5.1.'de verilmiştir.

Tablo 5.1. Lise I fizik ders kitabının eğitsel tasarımı ile ilgili anket sorularına 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri

	Eğitsel Tasarım	1		2		3		4		5	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Öğrencileri motive etmek için genel amaçlar ve talimatlar içermektedir.	2	3	23	38	3	5	26	43	5	8
2	Her bir ünite, amacını ve diğer ünitelerle olan ilişkisini ifade etmektedir.	0	0	15	25	13	21	28	46	5	8
3	Konuya girişte öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak örneklere, hikayelere, karikatürlere vb. yer verilmektedir.	6	10	19	31	11	18	18	30	7	11
4	Ders kitabı, öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları ön bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte hazırlık soruları içermektedir.	2	3	20	33	10	16	21	34	8	13
5	Konuların başında öğrencilere mantıksal ve stratejik aktiviteler(deneyler) sunulmaktadır.	0	0	4	7	5	8	34	56	18	30
6	(Eğer 5.Soruya cevabınız tamamen katılıyorum veya katılıyorum ise bu soruyu cevaplayınız) Sunulan bu aktiviteler(deneyler) öğrencilerin "Bilimsel Süreç Becerilerini"(gözlem yapma, ölçme, hipotez kurma, sınıflama, değişkenleri ayırt etme ve belirleme vb.) geliştirecek niteliktedir.	1	2	0	0	12	20	27	44	15	25
7	Kitap konunu öğrenilmesi için gerekli, ön-şart niteliğindeki temel bilgi ve becerileri içermektedir.	1	2	11	18	8	13	34	56	7	11
8	Ders kitabı, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgıları konusunda öğretmenleri uyarmaktadır.	10	16	26	43	12	20	11	18	2	3
9	Bilimsel ifadelere geçmeden önce, öğrencilerin düşüncelerini ortaya çıkarmada öneriler içermektedir.	4	7	20	33	13	21	16	26	8	13
10	Ders kitabı, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgılarına yer vermektedir.	3	5	16	26	20	33	17	28	4	7
11	Öğrencileri desteklemek için günlük hayattan çoklu ve değişken olaylar sunulmaktadır.	0	0	13	21	13	21	22	36	13	21
12	Ders kitabı, konularla ilgili olarak öğrencilerin kendilerinin okul dışında da yapabilecekleri aktiviteleri (deneyleri) içermektedir.	2	3	7	11	13	21	30	49	9	15
13	Bilimsel ifadeler, öğrencilerde kavram yanılgısı uyandırmayacak şekilde, doğru ve anlaşılabilir kavramlarla sunulmaktadır.	0	0	3	5	15	25	33	54	8	13
14	Ders kitabı, öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerilerin kullanımının nasıl olacağı hakkında öneriler içermektedir.	0	0	9	15	14	23	26	43	12	20
15	Çeşitli olaylarda edinilen bilginin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere ödevler/problemler sunulmaktadır.	0	0	12	20	5	8	34	56	10	16
16	Ders kitabı, devamlı olarak her bir öğrencinin fikirlerini ifade etme, açıklama, doğrulama ve sergilemeleri için öneriler içermektedir.	1	2	20	33	14	23	19	31	7	11
17	Ders kitabı, öğrencilerin okudukları olayların uygulamaları hakkında yorum yapmalarına rehber olmak için problem/ödevler içermektedir.	1	2	5	8	13	21	33	54	9	15
18	Ders kitabı, anlama olmaksızın ezberlene ifadeleri tekrar etme yada bir formülü kullanamaya benzer ifadelerden öğrenciyi uzak tutan değerlendirme soruları/ödevleri içermektedir.	0	0	11	18	16	26	24	39	10	16
19	Ders kitabı, öğretmenlere öğretme konusunda gerekli olan fen, matematik ve teknoloji yönünden kendi bilgi düzeylerini geliştirmek için de yardım edebilmektedir.	1	2	13	21	9	15	22	36	16	26
20	Ders kitabı, öğretmenlere, öğrencileri dogmatizmadan uzak, soru sormayı cesaretlendiren bir öğretme ortamı sağlamaya yardımcı olmaktadır.	1	2	13	21	10	16	20	33	16	26
21	Öğretim programında belirtilen müfredata uygun olarak hazırlanmıştır.	0	0	4	7	1	2	36	59	20	33

Tablo 5.1.‘de görüldüğü gibi 8. soru olan “Ders kitabı, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgıları konusunda öğretmenleri uyarmaktadır.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenden 13’ü(yüzde 21’i) olumlu yanıt vermiştir. 21.soru olan “Öğretim programında belirtilen müfredata uygun olarak hazırlanmıştır.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenden 56’sı (yüzde 92’si) olumlu yanıt vermiştir.

5.2.Lise I Fizik Ders Kitabının Görsel Tasarımı Yönünden İncelenmesi

Lise I fizik ders kitabının görsel tasarım ile ilgili oluşturulan ölçekteki sorulara 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri Tablo 5.2.’ de verilmiştir.

Tablo 5.2. Lise I fizik ders kitabının görsel tasarımı ile ilgili anket sorularına 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri

Görsel Tasarım		1		2		3		4		5	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Kapağı çekicidir.	9	15	16	26	11	18	18	30	7	11
2	İyi tasarlanmış ve dayanıklıdır.	2	3	11	18	10	16	26	43	11	18
3	Büyük boyutlu ve hantal değildir.	0	0	4	7	4	7	38	62	15	25
4	Yazımı çekici ve ölçüsü okumada kolaylık için uygundur.	1	2	7	11	7	11	35	57	11	18
5	İyi kağıda basılmıştır.	0	0	7	11	4	7	33	54	17	28
6	Resimler günceldir.	0	0	4	7	11	18	30	49	16	26
7	Resimler net ve iyi kalitededir.	0	0	6	10	11	18	32	52	12	20
8	Resimler öğretim için yararlıdır.	0	0	4	7	10	16	34	56	13	21
9	Resimler yazılı metin içeriği ile ilişkilidir.	0	0	3	5	6	10	39	64	13	21
10	Resimler yazılı metnin içerisine uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.	0	0	1	2	8	13	36	59	16	26
11	Şekil, grafik ve şemalar öğrenci seviyesine uygundur.	0	0	11	18	6	10	30	49	14	23
12	Şekil, grafik ve şemalar açık ve net bir biçimde anlaşılmaktadır.	0	0	5	8	7	11	34	56	15	25
13	Şekil, grafik ve şemalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.	0	0	1	2	5	8	42	69	13	21
14	Metinlerin içerisinde konuyla ilgili karikatürler bulunmaktadır.	9	15	22	36	11	18	8	13	11	18
15	Metinler görsel imgelerle (Resim, grafik, şema) desteklenmektedir.	1	2	11	18	9	15	33	54	7	11

Tablo 5.2. ‘de görüldüğü gibi 14. soru olan “Metinlerin içerisinde konuyla ilgili karikatürler bulunmaktadır.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenlerden 19’u(yüzde 14’ü) olumlu yanıt vermiştir. 13.soru olan “Şekil, grafik ve şemalara ilişkin

açıklamalar yapılmıştır.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenden 55’i (yüzde 90’ı) olumlu yanıt vermiştir.

5.3.Lise I Fizik Ders Kitabının Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi

Lise I Fizik ders kitabının dil ve anlatımı ile ilgili oluşturulan ölçekteki sorulara 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri Tablo 5.3. de verilmiştir.

Tablo 5.3. Lise I fizik ders kitabının dil ve anlatımı ile ilgili anket sorularına 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar ve yüzdeleri

Dil ve Anlatım		1		2		3		4		5	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Teknik kelimeler en az seviyededir.	1	2	13	21	10	16	32	52	4	7
2	Açık, sade ve yaşayan bir dille yazılmıştır.	1	2	5	8	8	13	40	66	6	10
3	Cümleler sınıf düzeyine uygun uzunluktadır.	1	2	4	7	11	18	37	61	6	10
4	Kullanılan yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiştir.	2	3	3	5	10	16	39	64	5	8
5	Cümleler somuttan soyuta doğru sıralanmaktadır.	0	0	5	8	15	25	36	59	5	8
6	Gereksiz bilgi yoğunluğundan kaçınılmıştır.	2	3	13	21	5	8	27	44	14	23
7	Kullanılan dil ve anlatım, öğrencilerin gelişim basamaklarına ve kavrama düzeylerine uygundur.	0	0	6	10	9	15	38	62	8	13
8	Kullanılan dil akıcı ve bir fikir bütünlüğü içindedir.	0	0	5	8	8	13	41	67	7	11
9	Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek seçilmiştir.	0	0	11	18	9	15	33	54	8	13
10	Kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrenci seviyelerine uygundur.	0	0	4	7	10	16	35	57	12	20

Tablo 5.3. ‘de görüldüğü gibi 1. soru olan “Teknik kelimeler en az seviyededir.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenden 36’sı(yüzde 59’u) olumlu yanıt vermiştir. 8.soru olan “Kullanılan dil akıcı ve bir fikir bütünlüğü içindedir.” Sorusuna ankete katılan 61 öğretmenden 48’i (yüzde 79’u) olumlu yanıt vermiştir.

Fizik Ders Kitabı Değerlendirme Ölçeği kullanılarak her bir soruya öğretmenlerin verdiği cevaplar, 100 tam puan üzerinden 90 puan test değeri alınarak her soru için t testi analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5.4.'de verilmiştir.

Tablo 5.4.Değerlendirme ölçeğine göre her bir soruya öğretmenlerin verdiği puanların t testi analizi

Sorular	**Test Değeri 90**		
	t	SD	P
Her bir ünite, amacını ve diğer ünitelerle olan ilişkisini ifade etmektedir.	-9,217	60	,000
Konuya girişte öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak örneklere, hikâyelere, karikatürlere vb. yer verilmektedir.	-9,515	60	,000
Ders kitabi, öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları ön bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte hazırlık soruları içermektedir.	-8,802	60	,000
Konuların başında öğrencilere mantıksal ve stratejik aktiviteler(deneyler) sunulmaktadır.	-4,071	60	,000
(Eğer 5.Soruya cevabiniz tamamen katılıyorum veya katılıyorum ise bu soruyu cevaplayınız) Sunulan bu aktiviteler(deneyler) öğrencilerin "Bilimsel Süreç Becerilerini"(gözlem yapma, ölçme, hipotez kurma, sınıflama, değişkenleri ayırt etme ve belirleme vb.)	-4,882	60	,000
Kitap konunu öğrenilmesi için gerekli, ön-şart niteliğindeki temel bilgi ve becerileri içermektedir.	-7,427	60	,000
Ders kitabi, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgıları konusunda öğretmenleri uyarmaktadır.	-14,600	60	,000
Bilimsel ifadelere geçmeden önce, öğrencilerin düşüncelerini ortaya çıkarmada öneriler içermektedir.	-9,483	60	,000
Ders kitabi, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgılarına yer vermektedir.	-10,846	60	,000
Öğrencileri desteklemek için günlük hayattan çoklu ve değişken olaylar sunulmaktadır.	-6,850	60	,000
Ders kitabi, konularla ilgili olarak öğrencilerin kendilerinin okul dışında da yapabilecekleri aktiviteleri (deneyleri) içermektedir.	-7,063	60	,000
Bilimsel ifadeler, öğrencilerde kavram yanılgısı uyandırmayacak şekilde, doğru ve anlaşılabilir kavramlarla sunulmaktadır.	-6,607	60	,000
Ders kitabi, öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerilerin kullanımının nasıl olacağı hakkında öneriler içermektedir.	-6,726	60	,000
Çeşitli olaylarda edinilen bilginin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere ödevler/problemler sunulmaktadır.	-6,498	60	,000
Ders kitabi, devamlı olarak her bir öğrencinin fikirlerini ifade etme, açıklama, doğrulama ve sergilemeleri için öneriler içermektedir.	-9,610	60	,000
Ders kitabi, öğrencilerin okudukları olayların uygulamaları hakkında yorum yapmalarına rehber olmak için problem/ödevler içermektedir.	-6,926	60	,000
Ders kitabi, anlama olmaksızın ezberlene ifadeleri tekrar etme ya da bir formülü kullanamaya benzer ifadelerden öğrenciyi uzak tutan değerlendirme soruları/ödevleri içermektedir.	-7,675	60	,000
Ders kitabi, öğretmenlere öğretme konusunda gerekli olan fen,	-5,893	60	,000

matematik ve teknoloji yönünden kendi bilgi düzeylerini geliştirmek için de yardim edebilmektedir.			
Ders kitabi, öğretmenlere, öğrencileri dogmatizmadan uzak, soru sormayı cesaretlendiren bir öğretme ortamı sağlamaya yardımcı olmaktadır.	-5,976	60	,000
Öğretim programında belirtilen müfredata uygun olarak hazırlanmıştır.	-3,268	60	,002**
Kapağı çekicidir.	-9,370	60	,000
İyi tasarlanmış ve dayanıklıdır.	-6,685	60	,000
Büyük boyutlu ve hantal değildir.	-4,620	60	,000
Yazımı çekici ve ölçüsü okumada kolaylık için uygundur.	-5,970	60	,000
İyi kâğıda basılmıştır.	-4,464	60	,000
Resimler günceldir.	-5,075	60	,000
Resimler net ve iyi kalitededir.	-6,134	60	,000
Resimler öğretim için yararlıdır.	-5,668	60	,000
Resimler yazılı metin içeriği ile ilişkilidir.	-5,256	60	,000
Resimler yazılı metnin içerisine uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.	-4,641	60	,000
Şekil, grafik ve semalar öğrenci seviyesine uygundur.	-5,661	60	,000
Şekil, grafik ve semalar açık ve net bir biçimde anlaşılmaktadır.	-4,977	60	,000
Şekil, grafik ve semalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.	-5,251	60	,000
Metinlerin içerisinde konuyla ilgili karikatürler bulunmaktadır.	-9,670	60	,000
Metinler görsel imgelerle (Resim, grafik, sema) desteklenmektedir.	-7,550	60	,000
Teknik kelimeler en az seviyededir.	-8,480	60	,000
Açık, sade ve yasayan bir dille yazılmıştır.	-6,738	60	,000
Cümleler sınıf düzeyine uygun uzunluktadır.	-6,727	60	,000
Kullanılan yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiştir.	-6,737	60	,000
Cümleler somuttan soyuta doğru sıralanmaktadır.	-8,661	60	,000
Gereksiz bilgi yoğunluğundan kaçınılmıştır.	-5,920	60	,000
Kullanılan dil ve anlatım, öğrencilerin gelişim basamaklarına ve kavrama düzeylerine uygundur.	-6,978	60	,000
Kullanılan dil akıcı ve bir fikir bütünlüğü içindedir.	-7,163	60	,000
Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek seçilmiştir.	-7,335	60	,000
Kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrenci seviyelerine uygundur.	-5,918	60	,000
Öğrencileri motive etmek için genel amaçlar ve talimatlar içermektedir.	-9,064	58	,000

Tablo 5.4.'de gördüğü gibi 61 fizik öğretmeninin verdiği cevaplar doğrultusunda her bir soru için yapılan t testinde 46 sorunun tamamının t değeri eksi çıkmıştır. Herhangi bir soru için t değerinin eksi çıkması, o sorunun istatistiksel olarak; testi yaparken kullanılan 90 puanlık test değerinin altında puan aldığını göstermektedir. Tablo 5.4.'ün incelenmesinde istatistiksel olarak bütün soruların 90 puanlık test değerinin altında puan aldıkları görülmektedir.

5.4.Lise I Fizik Ders Kitabının Belirlenen Kriterlere Göre Değerlendirme Sonuçları

Her bir öğretmenin Fizik ders kitabı değerlendirme ölçeğini kullanarak kitaba verdiği puanlar ve puanların ortalamaları 230 ve 5 tam puan üzerinden hesaplanıp Tablo 5.5.'de verilmiştir.

Tablo 5.5. Lise I fizik ders kitabı değerlendirme sonuçları

Öğretmen	Değerlendirme Puanı		Öğretmen	Değerlendirme Puanı	
1	218	4,74	32	170	3,7
2	214	4,65	33	176	3,83
3	182	3,96	34	151	3,28
4	176	3,83	35	148	3,22
5	177	3,85	36	173	3,76
6	156	3,39	37	161	3,5
7	165	3,59	38	168	3,65
8	149	3,24	39	172	3,74
9	151	3,28	40	152	3,3
10	177	3,85	41	184	4
11	182	3,96	42	186	4,04
12	187	4,07	43	176	3,83
13	166	3,61	44	158	3,43
14	130	2,83	45	163	3,54
15	147	3,2	46	146	3,17
16	176	3,83	47	145	3,15
17	149	3,24	48	157	3,41
18	173	3,76	49	180	3,91
19	177	3,85	50	172	3,74
20	158	3,43	51	173	3,76
21	139	3,02	52	161	3,5
22	174	3,78	53	154	3,35
23	177	3,85	54	151	3,28
24	143	3,11	55	167	3,63
25	183	3,98	56	152	3,3
26	160	3,48	57	174	3,78
27	176	3,83	58	166	3,61
28	134	2,91	59	166	3,61
29	145	3,15	60	177	3,85
30	136	2,96	61	174	3,78
31	164	3,57	Ortalama	165,48	3,6

Tablo 5.5.'de görüldüğü gibi 61 fizik öğretmeninin, Lise I fizik ders kitabını eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden inceleyerek verdiği puanların ortalaması 230 üzerinden 165,48 ve 5 üzerinden 3,60 olarak bulunmuştur. Sadece 2 öğretmen 230 üzerinden 218 ve 214 puan vererek 100 tam puan üzerinden 90 puanın üstünde değerlendirme yapmıştır. En başarısız değerlendirme 230 tam puan üzerinde 130, 100 tam puan üzerinden 56,52'dir.

Kullanılan ölçeğe göre kitabın değerlendirilmesinde elde edilen sonuçların t testi analiz sonuçları Tablo 5.6.'de verilmiştir.

Tablo 5.6. Lise I fizik ders kitabı değerlendirme sonuçlarının t testi analizi

	Öğretmen Sayısı		Ortalama	Standart Sapma	95% Güvenirlik aralığı	
	N	N-1	$\overline{X}$	S	Minimum	Maksimum
Puanlar	61	60	165,48	16,997	161,12	165,48

Tablo 5.6.'de görüldüğü gibi yapılan istatistiksel analiz sonucunda 61 fizik öğretmeninin kitabı değerlendirerek verdikleri puanların ortalaması 165,48 ; standart sapması (S), 16,997 olarak bulunmuştur. %95 güven aralığında minimum değeri 161,12 ve maksimum değeri ise 165,48 olarak bulunmuştur.

100 üzerinden 90 puanın geçerli puan alınarak yapılan tek örnek t-testi sonucu Tablo 5.7.'de verilmiştir.

Tablo 5.7. Lise I. fizik ders kitabı değerlendirme sonuçlarının 230 üzerinden 207 puana göre yapılan t testi analizi

	Test Değeri = 207					
				Standart Sapma	95% Güven Aralığı	
	t	SD	Çift Yön		Minimum	Maksimum
Genel Toplam	-19,081	60	,000	-41,525	-45,88	-37,17

Tablo 5.7.'de t değerinin eksi olması, istatistiksel olarak; kitabı değerlendiren 61 öğretmenin kitaba 100 üzerinden 90 puanın altında puan verdiklerini göstermektedir.

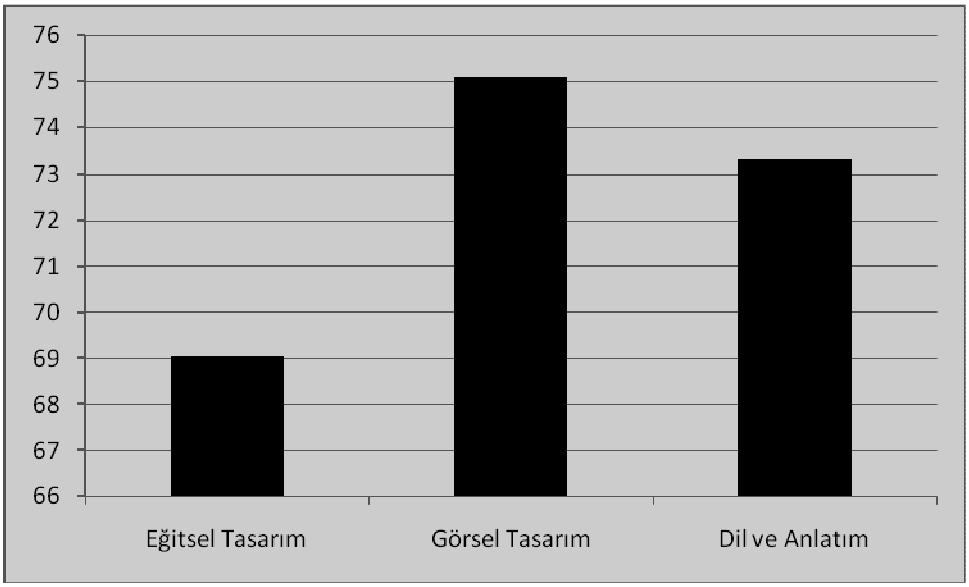
5.5.Kitabın Eğitsel, Görsel, Dil ve Anlatım Yönlerinin Birbirleriyle Karşılaştırılması

Tablo 5.8.'de ölçeğin bölümlerine göre 100 tam puan üzerinden kitaba verilen ortalama puanlar görülmektedir.

Tablo 5.8. Kriterlerin 100 üzerinden aldığı puanlar

Kriterler	Bölümlere 100 Üzerinden Verilen Puanlar
Eğitsel Tasarım	69,04
Görsel Tasarım	75,08
Dil ve Anlatım	73,34

Tablo 5.8'den görüldüğü gibi kitabın eğitsel tasarımı; diğer iki kritere göre daha başarısız bulumuştur. Değerlendirme kriterlerine göre, değerlendirme sonuçlarının ortalamaları Grafik 5.1.'de gösterilmiştir.

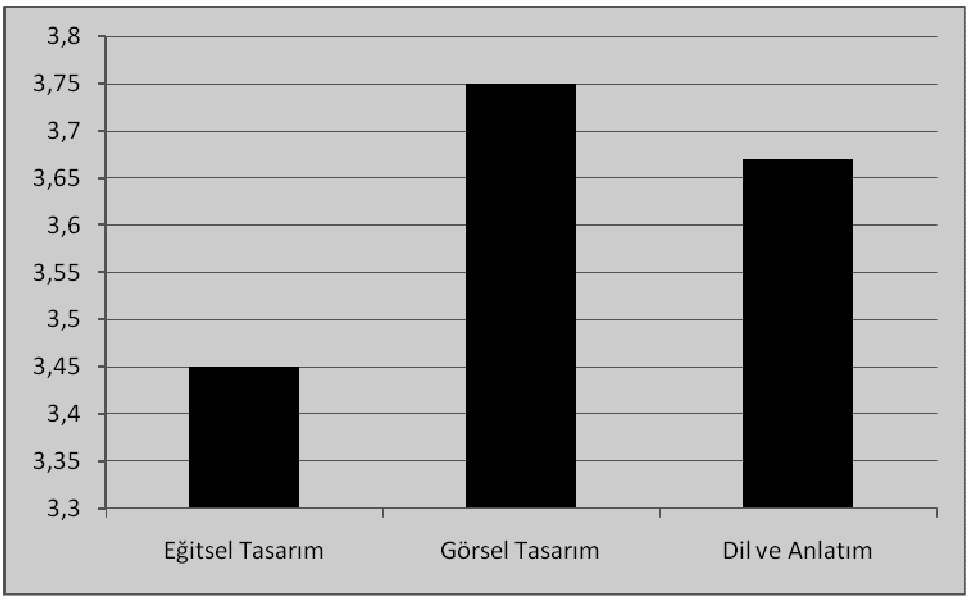


Grafik 5.1.Değerlendirme kriterlerine göre kitaba 100 üzerinden verilen puanlar

Tablo 5.9.'da ölçek kriterlerine göre kitaba 5 tam puan üzerinden verilen değerler görülmektedir.

Tablo 5.9. Kriterlerin 5 üzerinden aldığı puanlar

Kriterler	Bölümlere 5 Üzerinden Verilen Puanlar
Eğitsel Tasarım	3,45
Görsel Tasarım	3,75
Dil ve Anlatım	3,67



Grafik 5.2. Değerlendirme kriterlerine göre kitaba 5 üzerinden verilen puanlar

Kitabı inceleyen öğretmenlerin; kitabın eğitsel ve görsel tasarımı ile dil ve anlatım özelliklerine verdiği cevapların ortalama puanlarının farklı olduğu Tablo 5.8. ve 5.9.'da görülmektedir. Ortalamaların farklı olması; bölümlerin başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını göstermez. Bu durumun analizi için tek yönlü varyans analizi yapılarak, P değeri 0,002 olarak bulunmuştur. P değerinin 0,05'den küçük olması incelenen bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Sonuçlar Tablo 5.9.'da verilmiştir.

Tablo 5.9. Bölümler arası farkların incelenmesi.

Değişim Kaynakları	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	2,949	2	1,475	6,532	,002*
Gruplar İçi	40,630	180	,226		
Toplam	43,579	182			

ns: Önemli değil *P<0,05

Tablo 5.9'da bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmuş olmasına rağmen bu farkın hangi bölüm ve/veya bölümlerden kaynaklandığı tek yönlü varyans analizinden görülememektedir. Bulunan bu farkın hangi bölümden ve/veya hangi bölümlerden kaynaklandığını bulmak amacıyla TUKEY testi yapılmış ve sonuçları Tablo 5.10.'da verilmiştir.

Tablo 5.10. Bölüm ortalamaları arasındaki TUKEY testi sonuçları

BÖLÜMLER	N	Anlamlılık düzeyi = .05	
Eğitsel	61	3,4515	
Dil ve Anlatım	61		3,6672
Görsel	61		3,7533
P		1,000	,578*

ns: Önemli değil *P<0,05

Yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre, tek yönlü varyans analizinde bulunan farklılığın Eğitsel tasarım bölümünden kaynaklandığı tespit edilmiştir. TUKEY testi sonucuna göre öğretmenler kitabın eğitsel tasarımını, dil ve anlatım özelliği ile görsel tasarımına göre istatistiksel olarak daha başarısız bulmuşlardır. Kitabın dil ve anlatım özelliği ile görsel tasarımının başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

5.6.Öğretmenlerin Cinsiyet Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi

Kitabı değerlendiren öğretmenlerin cinsiyetlerinin; kitabı değerlendirmede bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemek için t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5.11'de verilmiştir.

Tablo 5.11. Kitabın değerlendirilmesinde cinsiyetlere göre bağımsız t testi.

Kitabın Değerlendirmesinde cinsiyetler arasında farklılık	T	SD	P
Toplam	,242	59	,810ns

ns: Önemli değil *P<0,05

Tablo 5.11'de görüldüğü gibi P değeri 0,810 bulunmuştur. Bu değer öğretmenlerin kitabı değerlendirmelerinde; cinsiyetlerinin ayrı olmasının istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığını göstermektedir.

5.7.Öğretmenlerin Kıdem Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi

Kitabı değerlendiren öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin; kitabı değerlendirmelerinde bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemek için Anova testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5.12'de verilmiştir.

Tablo 5.12. Kitabın değerlendirilmesinde öğretmenlerin kıdemlerine göre ANOVA testi

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	33,687	4	8,422	,027	,999^{ns}
Grup İçi	17299,527	56	308,920		
Toplam	17333,213	60			

ns: Önemli değil *P<0,05

Tablo 5.12'de görüldüğü gibi P değeri 0,999 bulunmuştur. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin farklı olması, kitabı değerlendirmelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır.

5.8.Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türlerinin Farklılıklarına Göre Değerlendirme Analizi

Kitabı değerlendiren öğretmenlerin çalıştıkları okul türlerinin kitabı değerlendirmede bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemek için Anova testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5.13'de verilmiştir.

Tablo 5.13. Kitabı değerlendiren öğretmenlerin çalıştıkları okul türlerine göre ANOVA testi

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	135,588	2	67,794	,229	,796^{ns}
Grup İçi	17197,625	58	296,511		
Toplam	17333,213	60			

ns: Önemli değil *p<0,05

Tablo 5.13'de görüldüğü gibi P değeri 0,796 bulunmuştur. Öğretmenlerin çalıştıkları okul türlerinin farklı olması, kitabı değerlendirmelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Lise I Fizik ders kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelendiği bu araştırmada; oluşturulan likert tipi anket formu(ölçek); Konya'daki 22 farklı lisede; I. Sınıf fizik dersini okutan 61 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Fizik I ders kitabının;

1. Eğitsel tasarımına, araştırmaya katılan öğretmenler tarafından 100 tam puan üzerinden 69,04 ortalama puan verilmiştir.
2. Görsel tasarımına, ortalama 75,08 puan verilmiştir.
3. Dil ve anlatımına, ortalama 73,34 puan verilmiştir.
4. Öğretmenler kitabın eğitsel tasarımını; görsel tasarımı ile dil ve anlatımına göre daha başarısız bulmuşlardır.
5. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin, çalıştıkları okul türlerinin ve cinsiyetlerinin farklı olması; kitabı değerlendirmelerinde farklılık yaratmamıştır.
6. Lise I Fizik ders kitabı; hazırlanan ölçeğe göre 230 tam puan üzerinden 165,48 ortalama puan almış olup, bunun 100 tam puan üzerinden karşılığı 71,95 puandır. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu'nca, bir kitabın başarılı kabul edilebilmesi için 100 tam puan üzerinden 90 puan alması gerekmektedir. O halde değerlendirme ölçeği baz alındığında, Lise I Fizik ders kitabı araştırmaya katılan öğretmenler tarafından; eğitsel, görsel, dil ve anlatım bakımından yeterli bulunmamıştır.
7. Araştırmada, incelenen kriterlere göre kitap; yalnız iki öğretmen tarafından yeterli bulunmuştur.

6.2. ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler yapılabilir.

1. Bu çalışma sonuçları, Talim ve Terbiye Kurulunun bu konudaki çalışmalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca yeni bir fizik kitabı yazmak isteyen ya da okulunda okutacağı fizik kitabını seçecek olan öğretmenlere de yardımcı olabilir.
2. Ders kitapları; program geliştirmeci ve rehber öğretmen görüşlerinden faydalanılarak, alanında uzman kişiler tarafından yazılmalıdır.
3. Program değişiklikleri ani yapılmamalı, uzun araştırmalar ve pilot uygulamalar sonunda yapılmalıdır.
4. Ders kitapları hazırlanırken, çevre şartları göz önünde bulundurulmalı, kitap öğretmen ve öğrencilerin beklentilerine cevap vermelidir.
5. Ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve hatta kitaptaki konuların günlük hayata uyarlanmasını ihtiva eden teknolojik donanımlarla(CD, Slayt vb.) desteklenerek bir eğitim seti halinde hazırlanmalıdır. Böylece fiziğin soyut kavramlarının öğrencilere daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğretilmesi sağlanabilir.
6. Öğrencilerin kaygısı haline gelen ÖSS sınav sisteminin yapısı gözden geçirilerek; ders kitaplarında kavramsal bilginin yanı sıra işlemsel bilgi de öne çıkartılmalıdır.

7. KAYNAKLAR

Akdeniz, A.R., Karamustafaoğlu, O. ve Keser, Ö.F. 2000, "Öğrenme Etkinliklerinin Uygulanmasında Hedef Davranış Tasarlamanın Rolü", IX.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 35-40, Erzurum.

Alkan, C. 1996. Eğitim Teknolojisi, Atilla Kitabevi, Ankara.

Alkan,H., Sezer,M., Köroğlu,H., Özçelik, A.Z. 1998, Matematik Öğretiminde Yararlanılan Ders Kitapları, KTÜ III.Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, 22-25 Eylül, Trabzon

Alpan.G 2004. Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımının Öğrenci Başarısına ve Derse İlişkin Tutumlarına Etkisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Ayas, A; Çepni, S. ve Akdeniz, A.R. 1993. Development Of The Turkish Secondary Science Curriculum. Science Education, 77 (4): 433 - 440

Aycan, Ş., Aycan, N. ve Arkadaşları 2000, "Manisa Demirci Lisesinde Fizik Dersinin İçeriği Ve Öğrencilerin İlgisi" IV. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara.

Ayvacı, H. Ş., Çepni,S. ve Akdeniz,A.R. 1999, Fizik Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi, III Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Kitapçığı, 129-136, Ankara.

Bakaç, M. 2000. Fen Eğitiminde Başarının Arttırılmasında Amaçların Önemi. Milli Eğitim Dergisi.147.

Bektaş, U. 1999,"İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Temel Fizik Kavramlarını Anlama Düzeyi "Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Colette, A.T. and Chiappetta, E.L., 1989, "Science Instruction In The Middle and Secondary School", America; Merrill Publishing Company.

Coşkun, İ. Kaya Ve Kuglın, J. (Eds.) 1996. Türkiye Ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları (77-85), Bizim Büro Basımevi, Ankara.

Coşkun, O. 2002. Polis Eğitim Kurumlarında Okutulan İnkılâp Tarihi Ders Kitaplarının İçerik Analizi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Çepni, S. Ayas, A., Johnson, D., Turgut, 1997, Fizik Öğretimi YÖK Dünya Bankası Ankara.

Çepni, S., Ayvacı, H.F., Keleş, E., 2001, Fizik Ders Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği Geliştirmek İçin Örnek Bir Çalışma, Mili Eğitim Dergisi, 152, 27-33.

Çilenti, K., 1985, Fen Eğitimi Teknolojisi. Kadıoğlu Matbaası, Ankara.

D.Gisi, L.L. & Wıllett, J.B. 1995. "What High School Biology Teachers Say About Their Textbook Use: A Descriptive Study", Journal Of Research İn Science Teaching, 32 (2) P. 123-142.

Dayak E., 1998. "İlköğretim 5. Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Eğitim-Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demirel, Ö. 1999. Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Pagem Yayıncılık, Ankara.

Duman, T., Karakaya, N., Çakmak, M., Eray M. Ve Özkan, M. 2001. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu-Matematik 1-8, L. Küçükahmet (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Erdoğan, F. 1999. Türkiye'de 1996-1998 Yıllarında Yayımlanmış Telif Çocuk Kitaplarının İçerik Analizi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

English, F.W. 1992, Deciding What To Teach And Test, A Sage Publications Company, America,

Eşği, N., 2005, İlköğretim 5. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi Milli Eğitim Dergisi 165.

Kabapınar, F. 2001. "İşlevleri ve Kavramsal Anlamaya Katkıları Açılarından Türk ve İngiliz Fen Ders Kitaplarındaki Görsel Öğeler", Yeni Binyılın Başında Türkiye'de Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Bildiriler, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kaptan, F., 1996, Bilimsel Yapı Fen Öğrenmeyi ve Öğretmeyi Nasıl Etkiler, Çağdaş Eğitim Dergisi (219), 23.

Kaptan, F. 1998. Fen Bilgisi Öğretimi, Anı Yayıncılık, Ankara.

Karaarslan İ., Zengin F., Altuntaş A., Tütüncü A., 2005 Liseler İçin Fizik II, Semih Ofset, Ankara.

Kaya, Z. 1997. “Ders Kitabı Seçimi”, IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 2, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 51, Eskişehir.

Kaya, Z. 2002. Uzaktan Eğitim, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Keleş, E. 2001. Fizik ders kitaplarını değerlendirme ölçeği, Karadeniz Teknik Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.

Kılıç, Z., Atasay, B., Tertemiz, N., Seren, M., Ercan, L. 2001. Konu Alanı Ders Kitabı inceleme Kılavuzu, Fen Bilgisi 4-8, Ankara: Nobel Yayınevi.

Kılıç, A., Seven, S., 2002. Konu Alanı ve Ders Kitabı İncelemesi, Ankara, Pagema Yayıncılık.

Koca, S., Şimşek, S., 2001,"Ortaöğretim İçin Alternatif Bir Fizik Programı" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:13 Samsun, Eylül.

MEB Tebliğler Dergisi Sayı 2359

MEB Tebliğler Dergisi Sayı 2434

Oğuzkan, F. 1993. Eğitim Terimleri Sözlüğü, Emel Matbaacılık, Ankara.

Özyürek, A., Eryılmaz, A., 2001, "Factors Affecting Students Attitudes Towards Physics" Education And Science, Vol.26, No.120, April:21-28.

Posada, J. M., 1999, The presentation of metallic bonding in high school science textbooks during three decades: science educational reforms and substantive changes of tendencies. Science education. 83, 4: 423-447

Raloff, J. 2001. Errant texts: Why some schools may not want to go by the book. Science News, 159(11), 168–170.

Renzulli, J. S., 1999,What Is Thing Called Giftedness And How Do We Develop It? A Twenty-Five Year Perspective, Journal For The Education Of Gifted, 23 (1), 3-54.

Resmi Gazete, sayı 7981.

Resmi Gazete, sayı 22297.

Resmi Gazete, Sayı 23431.

Sönmez, E., Dilber, R., Doğan, O., Ertuğrul, H., 2005, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, ,19, 87-9.

Şahin, Y.T. ve Yıldırım, S. 1999. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Anı Yayıncılık, Ankara.

Şahin, A. 2001. Liselerde Okutulmakta Olan Lise 1. Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Tekışık, H.H., 1994, Sınıflarda Tek Ders Kitabı Yerine Çok Kitap Okutulmalı, Çağdaş Eğitim Dergisi, 199, 1-2.

Tor, H., 2003, "İlköğretim Öğrencilerinin Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", The Turkish Online Journal Of Educational Technology Jojet, January 2004 Volume 3. Issue1. Article16.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982

Uzunkavak, M., 1998, "Fizik Eğitiminde Başarıyı Etkileyen Kavrama Yanlışlıklarının Giderilmesinin Araştırılması" Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Ünal, S. ve Ada, S. 1999. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Marmara Üniversitesi Yayını No: 646 İstanbul

Ünal, S., Pideci, N., 2000, Lise Kimya Dersleri İçin Öğretim Materyalleri Geliştirme Çalışmaları, IV. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Ankara, Bildiri ve Poster Özetleri Kitabı, 90.

Yağbasan, R. ve ark. 2005 Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Gazi Kitabevi.Ankara.

Yalın, H. İ., 1996. "Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi", 6. Milli Eğitim Sempozyumu, 4-5 Ekim 1996, Kütahya.

Yalın, H. İ. 1996. "Ders Kitapları Tasarımı", Millî Eğitim, S. 132, S. 61-65.

Yıldırım, A.,2007, "Seçilen Bir ders Kitabı Değerlendirme Ölçeğinin Lise II Fizik Ders Kitabına Uygulanması" Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya

Yılmaz, A., Seçken, N., Morgil, N., 1998, Lise 11. Sınıf Kimya 3 Ders Kitaplarının Kimya Eğitimine Uygunluklarının Araştırılması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, , 14, 73-83,

YÖK/dünya Bankası, 1999, Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.

8. EKLER

EK.1

Ders Kitabı Değerlendirme Formu

Çalıştığı kurum:

Meslekteki kıdemi:

En son bitirdiği okul:

Sıra No	Lise I Fizik Ders kitabıın Eğitsel, Görsel, Dil ve Anlatım Açısından Değerlendirme Anketi Aşağıdaki maddelere vereceğiniz cevapları ilgili yere (X) işareti koyarak belirleyiniz. Mümkün olduğunca boş madde bırakmayınız.	Seçenekler				
		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
		1	2	3	4	5
A	**Eğitsel Tasarım**					
1	Öğrencileri motive etmek için genel amaçlar ve talimatlar içermektedir.					
2	Her bir ünite, amacını ve diğer ünitelerle olan ilişkisini ifade etmektedir.					
3	Konuya girişte öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak örneklere, hikayelere, karikatürlere vb. yer verilmektedir.					
4	Ders kitabı, öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları ön bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte hazırlık soruları içermektedir.					
5	Konuların başında öğrencilere mantıksal ve stratejik aktiviteler(deneyler) sunulmaktadır.					
6	(Eğer 5.Soruya cevabınız tamamen katılıyorum veya katılıyorum ise bu soruyu cevaplayınız) Sunulan bu aktiviteler(deneyler) öğrencilerin "Bilimsel Süreç Becerilerini"(gözlem yapma, ölçme, hipotez kurma, sınıflama, değişkenleri ayırt etme ve belirleme vb.) geliştirecek niteliktedir.					
7	Kitap konunu öğrenilmesi için gerekli, ön-şart niteliğindeki temel bilgi ve becerileri içermektedir.					
8	Ders kitabı, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgıları konusunda öğretmenleri uyarmaktadır.					
9	Bilimsel ifadelere geçmeden önce, öğrencilerin düşüncelerini ortaya çıkarmada öneriler içermektedir.					
10	Ders kitabı, öğrencilerin sahip olduğu kavram yanılgılarına yer vermektedir.					
11	Öğrencileri desteklemek için günlük hayattan çoklu ve değişken olaylar sunulmaktadır.					
12	Ders kitabı, konularla ilgili olarak öğrencilerin kendilerinin okul dışında da yapabilecekleri aktiviteleri (deneyleri) içermektedir.					
13	Bilimsel ifadeler, öğrencilerde kavram yanılgısı uyandırmayacak şekilde, doğru ve anlaşılabilir kavramlarla sunulmaktadır.					
14	Ders kitabı, öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerilerin kullanımının nasıl olacağı hakkında öneriler içermektedir.					
15	Çeşitli olaylarda edinilen bilginin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere ödevler/problemler sunulmaktadır.					

16	Ders kitabı, devamlı olarak her bir öğrencinin fikirlerini ifade etme, açıklama, doğrulama ve sergilemeleri için öneriler içermektedir.					
17	Ders kitabı, öğrencilerin okudukları olayların uygulamaları hakkında yorum yapmalarına rehber olmak için problem/ödevler içermektedir.					
18	Ders kitabı, anlama olmaksızın ezberlene ifadeleri tekrar etme yada bir formülü kullanamaya benzer ifadelerden öğrenciyi uzak tutan değerlendirme soruları/ödevleri içermektedir.					
19	Ders kitabı, öğretmenlere öğretme konusunda gerekli olan fen, matematik ve teknoloji yönünden kendi bilgi düzeylerini geliştirmek için de yardım edebilmektedir.					
20	Ders kitabı, öğretmenlere, öğrencileri dogmatizmadan uzak, soru sormayı cesaretlendiren bir öğretme ortamı sağlamaya yardımcı olmaktadır.					
21	Öğretim programında belirtilen müfredata uygun olarak hazırlanmıştır.					
B	**Görsel Tasarım**					
1	Kapağı çekicidir.					
2	İyi tasarlanmış ve dayanıklıdır.					
3	Büyük boyutlu ve hantal değildir.					
4	Yazımı çekici ve ölçüsü okumada kolaylık için uygundur.					
5	İyi kağıda basılmıştır.					
6	Resimler günceldir.					
7	Resimler net ve iyi kalitededir.					
8	Resimler öğretim için yararlıdır.					
9	Resimler yazılı metin içeriği ile ilişkilidir.					
10	Resimler yazılı metnin içerisine uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.					
11	Şekil, grafik ve şemalar öğrenci seviyesine uygundur.					
12	Şekil, grafik ve şemalar açık ve net bir biçimde anlaşılmaktadır.					
13	Şekil, grafik ve şemalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.					
14	Metinlerin içerisinde konuyla ilgili karikatürler bulunmaktadır.					
15	Metinler görsel imgelerle (Resim, grafik, şema) desteklenmektedir.					
C	**Dil ve Anlatım**					
1	Teknik kelimeler en az seviyededir.					
2	Açık, sade ve yaşayan bir dille yazılmıştır.					
3	Cümleler sınıf düzeyine uygun uzunluktadır.					
4	Kullanılan yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiştir.					
5	Cümleler somuttan soyuta doğru sıralanmaktadır.					
6	Gereksiz bilgi yoğunluğundan kaçınılmıştır.					
7	Kullanılan dil ve anlatım, öğrencilerin gelişim basamaklarına ve kavrama düzeylerine uygundur.					
8	Kullanılan dil akıcı ve bir fikir bütünlüğü içindedir.					
9	Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek seçilmiştir.					
10	Kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrenci seviyelerine uygundur.					

EK-2 Kitap Tespit Formu

T.C.

…… VALİLİGİ

…… Lisesi Müdürlüğü

KİTAP TESPİT FORMU

SINIFI :…… TARİH..../..../20...

BRANS OGRETMENİ:…….. İMZA……

29 Mayıs 1995 tarih ve 22297 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan

"Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nin " 12 Ağustos 1998 tarih ve 23431 sayılı değişik 23'üncü maddesine göre tarafımdan seçilerek gerekçesi ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Gereğini arz ederim.

……Dersi

Branş Öğretmeni

S.NO	Sınıf	Kitabın Adı	Yazarı-Yazarları	Yayımevi Adı	T.D. Sayısı	Fiyatı
1						
2						
3						
4						
5						
6						

GEREKÇE:……..

KİTAP SEÇİMİ ZÜMRE ÖĞRETMENLER KURULU KARAR TUTANAĞI

OKULUN ADI :…… TOPLANTI TARİHİ:..../…/200…

DERSİN ADI :…… TOPLANTI YERİ:……...

SINIFLAR :…… TOPLANTI SAATİ:……...

ZÜMRE BAŞKANI:……

OKUL AİLE BİRLİĞİ

TEMSİLCİSİ:……..

ZÜMRE ÖĞRETMENLERİ:…….

…… LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

…….

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliğinin 23. maddesi gereğince toplanan zümre öğretmenler kurulumuz yukarıda belirtilen Ders ile ilgili olarak sınıflara göre ders kitapları branş öğretmenin gerekçesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak okul aile birliğini temsilen katılan üyenin de görüşü alınarak aşağıya çıkarılmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederiz.

ÜYE ÜYE ÜYE ÜYE

…….Dersi

…… …… …… ……

İMZA İMZA İMZA İMZA

S.NO	Sınıf	Kitabın Adı	Yazarı-Yazarları	Yayınevi Adı	T.D. Sayısı	Fiyatı
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

ONANMIŞTIR

…./…../200….

Okul Müdürü

EK-3 Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği

Resmî Gazete

: 29.5.1995/22297

Tebliğler Dergisi

: 3.7.1995/2434

Ek ve Değişiklikler:
1) 3.9.1996/22746 RG (7.10.1996/2463 TD)
2) 5.4.1997/22955 RG (1.4.1997/2475 TD)
3) 26.7.1997/23061 RG (AĞUSTOS 1997/2479 TD)
4) 4.9.1997/23100 RG (EYLÜL 1997/2480 TD)
5) 9.5.1998/23337 RG (MAYIS 1998/2488 TD)
6) 12.8.1998/23431 RG (EYLÜL 1998/2492 TD)
7) 9.1.1999/23578 RG (MART 1999/2498 TD)
8) 17.12.1999/23909 RG
9) 10.4.2003/25075 RG (MAYIS 2003/2548 TD)
10) 11.6.2003/25135 RG (TEMMUZ 2003/2550 TD)
11) 17.3.2004/25405 RG (NİSAN 2004/2559 TD)
12) 10.6.2004/25488 RG
13) 2.11.2004/25631 RG (KASIM 2004/2566 TD)
14) 5.4.2005/25777 RG (NİSAN 2005/2571 TD)
15) 18.5.2006/26172 RG (MAYIS 2006/2584 TD)
16) 4.7.2006/26218 RG (TEMMUZ 2006/2586 TD)
17) 2.8.2006/26247 RG
18) 1.9.2006/26276 RG

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile diğer kitap ve eğitim araçlarının Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve

temel ilkelerine uygun olarak hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, ilânı, seçimi, yayımlanması, dağıtımı ve ders kitabı/kitapları üreten yayın evlerinde aranacak şartlarla ilgili esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile diğer kitap ve eğitim araçlarının niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, ilânı, seçimi, yayımlanması, dağıtımı ve ders kitabı/kitapları üreten yayın evlerinde aranacak şartlarla ilgili hususları kapsar.

Dayanak

Madde 3 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmelik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 –

Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

Başbakanlık: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığını,

Kurul: Talim ve Terbiye Kurulunu,

Daire Başkanlığı: Yayımlar Dairesi Başkanlığını,

Birim: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Okul ve kurumlarda okutulan derslere ait öğretim programı, ders kitabı ve eğitim aracını hazırlayan ilgili hizmet birimlerini,

Kitap: Ders kitabı, temel ders kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile öğretmen kılavuz kitaplarını,

Ders Kitabı: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül hâlinde de üretilebilen basılı eseri,

Temel Ders Kitabı: Genellikle meslekî ve teknik öğretim okul ve kurumlarında, alanın gerektirdiği bilgilerin tamamını kapsayan ve program değişikliklerinden kısa sürede etkilenmeyen basılı eseri,

Bilgi İş ve İşlem Yaprakları: Meslekî ve teknik öğretim okullarının atölye ve laboratuar derslerinde veya uygulamalarında kullanılmak, meslekî bilgi ve becerileri pekiştirmek amacıyla hazırlanan yayınları,

Öğretmen Kılavuz Kitabı: (Değişik : 17.3.2004/25405 RG) İlgili öğretim programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırma; işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eseri,

Baskıya Hazır Nüsha: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Çizgisiz beyaz kağıda daktilo, bilgisayar veya benzeri araçlarla sınıf seviyesine uygun punto ve standartta yazılmış, resim, fotoğraf, tablo, grafik, şema, plan, harita ve benzeri, öğretime yardımcı unsurları, metinlerin uygun yerlerine yerleştirilmiş, basılmamış, ciltlenmiş baskıya hazır eseri,

Basılmış Kitap: Ders kitabı, temel ders kitabı, bilgi(2) iş ve işlem yaprakları, öğretmen kılavuz kitabı gibi basılı eserleri,

Eğitim Aracı: (Ek:17.3.2004/25405 RG)(Değişik : 2.8.2006/26247 RG) Programın alanının gerektirdiği standart donanım kapsamında okul ve kurumların atölye ve laboratuarlarında yer alması gereken makine, teçhizat, eğitim deney seti ve benzeri ekipmanın; sıra, masa, tahta, tv , bilgisayar, tepegöz, dijital ölçüm aletleri, deney tüpü, yoğaltım malzemeleri ve benzerleri dışında kalan, öğretim programlarını destekleyen ve derslerin öğreniminde yararlanılan basılı eserler ile film, slayt, video

kaseti, resim, fotoğraf, tablo, ses kaseti, disket, CD, yer küre, harita, atlas ve benzeri araçları,

Öğrenci Çalışma Kitabı: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) İlgili öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak ve öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen CD, DVD, VCD gibi ek materyalleri kapsayan seti,

Yayın evi: (Ek:17.3.2004/25405 RG) Ders kitabı ve/veya eğitim aracı üreten yayın evini,

Editör: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Kitabın yazıldığı alanda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş ve eserin üretim sürecinin koordinasyonunu sağlayan kişiyi,

Dil Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Türkçe veya Türk Dili ve Edebiyatı alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Görsel Tasarımcı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Resim veya grafik alanında lisans veya lisans üstü düzeyde öğrenim görmüş ya da en az beş yıl ders kitabı ile diğer kitap ve eğitim araçlarını resimlediğini belgelendiren kişiyi,

Alan Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG)(Değişik: 10.6.2004/25488 RG) Kitabı ile ilgili alanda bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş veya bu alanda daha önce yayımlanmış ders kitabı olan kişiyi,

Program Geliştirme Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Program geliştirme alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Ölçme ve değerlendirme alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Rehberlik veya Gelişim Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Çocuk Gelişimi veya Gelişim Psikolojisi alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Eğitim Teknolojisi Uzmanı: (Ek:17.3.2004/25405 RG) Eğitim teknolojisi alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Ders Kitaplarının Nitelikleri ve İncelenmesi ile Yayın Evlerinde Aranacak Şartlar, Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Ders Kitaplarının Nitelikleri ve İncelenmesi ile Yayın Evlerinde Aranacak Şartlar

Madde 5 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitaplarında aranacak nitelikler ile yayın evlerinde aranacak şartlar:

a) Ders kitaplarının nitelikleri ve incelenmesi

Ders kitapları:

1) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içermez.

2) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen "Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanır.

3) Temel insan haklarına aykırılık taşımaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermez.

4) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanır.

5) Reklâm niteliğinde öğeleri içermez.

Ders kitapları, Ders Kitaplarında Aranacak Nitelikler ile Yayın Evlerinde Aranacak Şartlar, Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi, Değerlendirilmesi ve Eğitim Araçlarının Seçimine İlişkin Yönergede belirtilen hükümlere uygun olarak hazırlanır.

b) Ders kitabı üreten yayın evlerinde aranacak şartlar

Yayın evlerinin; mesleğin ilkeleri ve etik değerleri etrafında kurumsallaşmaları, ders kitabının üretim sürecini alanlarında uzmanlaşmış personel eliyle yönetmeleri, belirli öğretim alanları veya sınıflar düzeyinde ders kitabı hazırlama konusunda uzmanlaşmaları esastır.

1) (Değişik: 10.6.2004/25488 RG) Yayın evlerince başvurusu yapılan eserler; alanlarındaki yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş veya bu alanda daha önce yayımlanmış ders kitabı olan yazar/yazarlarla birlikte editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı ve rehberlik veya gelişim uzmanı tarafından hazırlanır.

2) Yayın evleri, ders kitabı üretebilecek yeterli sayıda insan kaynağına, fizikî mekâna, teknik donanıma ve arşive sahip olur.

Yayın evlerinin;

Türkçe/Edebiyat, Yabancı Dil, Matematik, Sosyal Bilimler, Güzel Sanatlar, Fen Bilimleri, Meslekî ve Teknik Öğretim, Felsefe Grubu, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi alanlarında ürettiği kitaplar için kadrolu ve sigortalı olarak istihdam edilmiş veya yayın evi sahibi/ortağı olan birer editör, dil uzmanı ve görsel tasarımcıya,

Yönetici, yazar, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı ve benzeri uzmanların çalışabilecekleri odalar ile arşiv, toplantı salonu, teknik donanım ve benzeri ünitelerden meydana gelen fizikî mekâna,

Bilgisayar donanımları, yazıcılar, CD kayıt cihazı, tarayıcı ve benzeri teknik donanım ile gerekli bilgisayar yazılımlarına,

Uzmanlaşmak istediği ders kitabı alanında yeterli sayıda kitap, resim, fotoğraf, harita ile basılı olmayan araçların yer aldığı arşive,

Kabul edilen ders kitabı ve/veya diğer eğitim aracı ürettiğine dair belgeye

sahip olmaları gerekir.

(Değişik son paragraf: 2.11.2004/25631 RG) Ders kitabı üreten yayın evlerinin şartlarının değerlendirilmesi, Yönergede belirtilen şekilde yapılır.

3) Yüz kızartıcı bir suçtan veya telif hakları ile ilgili kanuna aykırı iş ve işlemlerden hüküm giymiş olanların, sahibi ve/veya ortağı oldukları yayın evlerinin ders kitabı başvuruları kabul edilmez. Bunlar, bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde yer alan uzmanlık alanlarında görev alamaz, eserleri uygun bulunmuş olsa bile iptal edilir.

4) Yayın evinin başvurusunda verilen herhangi bir belgenin veya yazılı beyanının gerçek dışı olduğunun idarî ve/veya adlî makamlarca tespit edilmesi hâlinde, belgenin/beyanın ait olduğu eser/eserlere ait Kurul Kararı iptal edilir. Yayın evinin beş yıl süreyle yeni başvurusu kabul edilmez.

(Değişik son fıkra: 2.11.2004/25631 RG) Yayın evi, belirtilen şartlara sahip olduğunu gösterir belgeleri Başkanlığa verir.

Kitapların Hazırlanması ve Hizmete Sunulması

Madde 6- Kitaplar aşağıdaki usullere göre hazırlanır ve hizmete sunulur.

a) Yarışma: (Değişik : 17.3.2004/25405 RG)

İhtiyaç duyulan alanlarda Bakanlıkça ders kitabı hazırlanmasıyla ilgili olarak ödüllü veya ödülsüz yarışma açılır.

Bu yarışmanın başvuru şekli, yarışma şartları, yarışmada derece alanlara verilecek ödülün miktarı, ödemeye ilişkin usul ve esaslar, düzenlenecek şartname ile belirlenir. Kurulca hazırlanan şartname, Tebliğler Dergisinde ilân edilir.

1) Bu yarışmaya ders kitabı üretme şartlarını taşıyan yayın evleri katılır.

2) Yarışmaya katılacak eserler, Yönergede belirtilen esaslara göre hazırlanır.

3) Eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, Bakanlığımız ve diğer resmî kurumlardan katılacak uzmanlardan oluşturulacak Özel İhtisas Komisyonlarınca yapılır.

4) İnceleme ve değerlendirme sonuçları, Kurulda görüşülür ve alınan karar Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

b) Sipariş

1) Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesi, ilgili birimce hazırlanıp Başkanlığa sunulur. Kurulca uygun görülen şartname, hazırlayan birime gönderilir.

2) Söz konusu birim, kişi veya komisyona şartname hükümlerine göre kitap yazdırır.

3) İlgili birim, hazırlana baskıya hazır nüshaları inceler veya incelettirir. İnceleme sonunda düzenlenen raporlar ile eserler Başkanlığa sunulur. Bunlar Kurulca değerlendirilir. Alınan karar, Daire Başkanlığına ve ilgili birime bildirilir.

c) Satın alma

1) Okutulmasına ihtiyaç duyulması hâlinde, yurt içinde veya dışında yazılmış ya da tercüme edilmiş olan kitapların incelenmesi, ilgili birimce yaptırılır ve raporlarıyla birlikte Başkanlığa sunulur.

2) Kurulca kitabın veya telif hakkının satın alınmasına karar verilmesi hâlinde, bu durum, gereği için Daire Başkanlığına bildirilir. İlgili birime de bilgi verilir.

d) Yazdırma

Bakanlık, teşkilâtında görevli elemanlara veya bunlardan kuracağı bir komisyona kitap hazırlatabilir. Bu durumda da sipariş usulündeki yol izlenir.

e) Özel Kesimce Hazırlama (Değişik: 5.4.2005/25777 RG)

1) Baskıya hazır nüshanın 2 (iki) adedi, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları ile birlikte takım hâlinde (Değişik ibare: 18.5.2006/26172 RG) her yıl Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında incelenmek üzere (Değişik ibare: 1.9.2006/26276 RG) Daire Başkanlığına teslim edilir. Ancak hangi ders kitaplarının

öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı ile birlikte takım hâlinde verileceği Yönergede belirtilir.

Ders kitabının yeniden yazımını gerektiren program değişikliklerinde; baskıya hazır nüshaların incelenmek üzere Başkanlığa ilk başvurusu, incelenmesi, değerlendirilmesi ve bunlardan ders kitabı olarak kabul edilenlere ait listenin Tebliğler Dergisinde duyurulması ile ilgili takvim, Kurul kararı ile bu Yönetmelikte belirtilen sürelere uyulmaksızın belirlenebilir.

2) Mayıs ayının üçüncü haftasının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen, okutulma süresi devam eden ve süresi uzatılan ders kitaplarının listesi, Tebliğler Dergisinde yayımlanmak üzere Mayıs ayının sonuna kadar Daire Başkanlığına gönderilir.

3) Azınlık okulları, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte (Değişik ibare: 1.9.2006/26276 RG) Daire Başkanlığına teslim ederler.

4) Yürürlükten kaldırıldı.(1.9.2006/26276 RG)

5) İnceleme ve değerlendirme sonuçları, inceleme raporları ve puanları ile birlikte ilgilisine gönderilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kitapların Değerlendirilmesi ve İnceleme Ücretinin Tespitine Ait Esas ve Usuller

İnceleme Esas ve Usulleri

Madde 7- (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Ders kitaplarının incelenmesinde, puanlamaya esas olacak kriterler Kurulca belirlenerek duyurulur.

Ön İnceleme Komisyonu

Madde 8-(Değişik: 17.3.2004/25405 RG) (Değişik ibare: 1.9.2006/26276 RG) Daire Başkanlığınca üç kişiden oluşturulan ön inceleme komisyonu /komisyonları kurulur. Komisyon, başvuruları Yönerge hükümlerine göre değerlendirir. Ön incelemede uygun görülenler incelemeye alınır, uygun görülmeyenler iade edilir.

İnceleme Ücreti

Madde 9- Özel kesimce hazırlanan eserler ücret karşılığında incelenir. Bu ücret; eserin sayfa sayısı üzerinden hesaplanır ve her bir forması için 1000 (bin) gösterge rakamının, ücretin yatırıldığı tarihteki devlet memurları aylık kat sayısı ile çarpılması suretiyle bulunur. Forma sayısı ise sayfa sayısının on altıya bölünmesiyle tespit edilir.

İncelenmesi istenen eserin, inceleme ücretinin tamamı, (Değişik ibare: 1.9.2006/26276 RG) Daire Başkanlığınca belirlenen Döner Sermaye işletmesi hesabına makbuz karşılığında yatırılır.

Eserin incelenmesi için Döner Sermaye işletmesi hesabına yatırılan ücretin bir kısmı, (Değişik ibare: 1.9.2006/26276 RG) Daire Başkanlığınca hazırlanan yönergede belirlenen esas ve usuller çerçevesinde, ön inceleme ve inceleme hizmetlerinde görev alanlara ödenir.

Dördüncü fıkra; (a), (b) ve (c) bentleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır (10.4.2003/25075 RG).

Bakanlıkça Sağlanan Eserlerin Değerlendirilmesi

Madde 10-Yürürlükten kaldırıldı.(1.9.2006/26276 RG)

Eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi

Madde 11-(Değişik: 1.9.2006/26276 RG) Bakanlıkça yarışma, sipariş, satın alma ve yazdırma usulleriyle temin edilen eserler ile özel kesimce hazırlanan eserlerin incelenmesi, değerlendirilmesi ilgili birimce; dersin özelliği ve sınıf seviyesi dikkate alınarak, en az iki alan uzmanı, bir görsel tasarımcı ve bir dil uzmanı ile gerekli hâllerde ölçme-değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknoloji uzmanlarının da yer aldığı en az dört, en fazla dokuz uzman/öğretmenden oluşturulan İnceleme Komisyonu tarafından yapılır. Ancak, İnceleme Komisyonlarında zorunlu olarak bulundurulması gereken dil uzmanı ve görsel tasarımcının alanlarına giren incelemelerde komisyon en az üç kişiden

oluşabilir. İhtiyaç duyulması hâlinde komisyonlara diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan da üye alınabilir.

Yabancı dil ders kitaplarında dil uzmanı bulundurulması zorunlu değildir.

Baskıya hazır nüshaların incelenmesi sonucunda rapor düzenlenir ve eser 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Aynı şekilde takım hâlinde başvurusu yapılan baskıya hazır nüshalar da birlikte incelenerek 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.

İnceleme sonucunda;

a) 80 puandan aşağı puan alan eserler, reddedilmiş sayılır ve başvuru sahibine iade edilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

b) 80-89.99 dahil olmak üzere 80-89.99 arasında puan almış eserler;

1) İlgili birim düzeltilmek ve tekrar incelenmek üzere, bu eseri raporlarıyla birlikte Daire Başkanlığına gönderir. Daire Başkanlığı inceleme raporlarını başvuru sahibine iletir. 30 gün içinde tekrar incelenmek üzere Daire Başkanlığına başvurusu yapılmayan bu eserler reddedilmiş sayılır.

2) Düzeltilerek başvurusu yapılan eserler, Daire Başkanlığında ön incelemesi yapılarak ilgili birime gönderilir. Bu incelemede komisyon tarafından tespit edilen hataların giderilip giderilmediği inceleme sırasına bakılmaksızın yapılır ve yeniden değerlendirilir. Bu değerlendirme sonucunda 90 ve daha yukarı puan alan eserler, İnceleme Komisyonu raporu ile birlikte Başkanlığa iletilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

3) 90 dan aşağı puan alan eserler ise reddedilmiş sayılır. Baskıya hazır nüsha, başvuru sahibine iletilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

c) Eser, İnceleme Komisyonunca 90 ve daha yukarı bir puanla değerlendirilmiş ise İnceleme Komisyonunun raporu ile birlikte Başkanlığa iletilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

Başkanlığa gelen eser, değerlendirilmek üzere İhtisas Komisyonuna/Komisyonlarına gönderilir. İhtisas Komisyonu/Komisyonları, kurul uzmanı ve eğitim uzmanı ile

gerekli hallerde alan uzmanı ve akademisyenlerden Başkanlıkça belirlenecek sayıda üyeden oluşturulur ve Komisyonlara ilgili kurul üyesi rehberlik eder. İhtisas Komisyonu/Komisyonları, İnceleme Komisyonları tarafından 90 ve üzerinde puanla değerlendirilen baskıya hazır nüsha ve raporları inceler ve Kurula sunar. Eserler, Kurulca uygun bulunur, düzeltilmek üzere yayın evine gönderilir veya uygun bulunmaz.

İnceleme ve değerlendirme ile ilgili diğer hususlar Yönerge ile belirlenir.

Kurul Üyelerinin Rehberliği

Madde 12- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) İlgili Kurul üyesi/üyeleri;

a) (Değişik bent: 1.9.2006/26276 RG) İhtisas Komisyonunun çalışmalarına,

b) Baskıya hazır nüsha ve diğer eğitim araçları hakkında verilecek karar safhalarında

rehberlik eder

Okutulma Süresi

Madde 13-(Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Kitapların okutulma süresi, ilk kabul edildiği öğretim yılından itibaren 5 (beş) öğretim yılıdır.

Okutulma Süresinin Uzatılması

Madde 14-(Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Okutulma süresi sona eren ders kitaplarının süreleri uzatılmaz. Ancak alanında ders kitabı bulunmayan veya bir kitap bulunan ders kitaplarının birer yıl süreyle uzatılmasına; yayın evlerinin veya ilgili birimin Başkanlığa başvurusu sonucunda Kurulca karar verilebilir. Bu durumdaki kitaplar için süre uzatımı, iki defadan fazla yapılmaz. Bakanlık kitaplarının güncelleştirilmesinden ve yenilenmesinden ilgili birim sorumludur.

Okutulma Süresi İçerisinde Kitaplarda Değişiklik Yapılması

Madde 15- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitaplarının yeniden yazımını gerektirmeyen öğretim programı değişikliklerinde;

a) Ders kitabının yeniden yazılmasını gerektirmeyen kısmî değişikliklerin ders kitaplarına yansıtılması, yayın evlerinden/ilgili birimden istenir. Başkanlıkça belirlenen süre içinde gerekli düzeltmelerin yapılmadığı tespit edilen ders kitabına ait Kurul Kararı, kabulündeki yöntemle iptal edilir.

b) Başvurusu yapılmış ve inceleme sürecinde bekleyen eserler, yayın evine iade edilir. Bu durumdaki eserlerin başvurusu, Başkanlıkça belirlenen süre içinde yapılabilir.

c) Ders kitabının yeniden yazımını gerektiren program değişikliklerinde:

1) Uygunluk kararı devam eden ders kitaplarının uygunluk süresi sona erer.

2) Başvurusu yapılmış olmakla birlikte Kurul Kararına bağlanmamış eserler yayın evine iade edilir.

Yazarların veya Yayın evlerinin Uyması Gereken Hususlar

Madde 16-Yazarlar veya yayın evleri kitap hazırlarken ilgili öğretim programında ve varsa şartnamelerinde belirtilen esaslar ile Bakanlıkça istenilen diğer hususlara aynen uymak zorundadırlar.

Yayımlanan Kitapların Kontrolü

Madde 17-(Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Başkanlıkça kabul edilen ders kitapları için Daire Başkanlığından fiyat tespiti istenir. Ancak, yazar veya yayınevi, kitabı bastıramayacaksa durumu yazılı olarak Daire Başkanlığına bildirir. Bu durumda kitap, ders kitapları listesinde yayımlanmaz ve okutulma süresinde de herhangi bir değişiklik yapılmaz. Yayımlanan kitapların ilk ve müteakip baskılarından, basıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, 5'er adedi Başkanlığa ve ilgili birime, 1 adedi de Daire Başkanlığına gönderilir. Bu süre içinde gönderilmeyen eserlere ait Kurul Kararı iptal edilir. Yazar veya yayınevi bu baskı örnekleriyle birlikte, güncelleştirme veya yeni düzenlemelerine ait örnek sayfaları Başkanlığa gönderebilir. Başkanlık, bu kitapları karara bağlanmış nüshalarıyla, Daire Başkanlığı da fiyat verilen örneği ile karşılaştırır. Bu karşılaştırmada asıl nüshalara uymadığı tespit edilen eserlerin kabulüne dair Kurul Kararı, kitabın kabulündeki yöntemle yürürlükten kaldırılır ve

Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Ancak, güncelleştirme ve yeni düzenleme gerektiren tespitler Kurulca da uygun bulunduğu takdirde kitap, Başkanlıkça belirtilen süre içinde düzeltilmek üzere yazar veya yayınevine gönderilir.

Yeni baskılar ilgili birim tarafından da incelenir, varsa belirlenen hatalar Başkanlığa bildirilir.

Baskı ve Dağıtım

Madde 18-Bakanlıkça yayımlanacak kitapların baskı adedi, Daire Başkanlığınca ilgili birimle iş birliği yapılarak ihtiyaca göre belirlenir. Baskı, satış ve dağıtım işlemleri de Daire Başkanlığınca yapılır.

Kayıtların Tutulması ve Bilgilendirme

Madde 19- Daire Başkanlığı, Bakanlık ve özel kesimce hazırlanan kitapların yayım, dağıtım ve satış durumlarını izler. Konu ile ilgili istatistikî verileri Başkanlığa sunar.

Telif Ücreti

Madde 20- Bakanlıkça yayımlanan kitapların yazarlarına Millî Eğitim Bakanlığınca "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre ücret ödenir.

Fiyatların Belirlenmesi

Madde 21- Fiyatların belirlenmesi amacıyla, Daire Başkanının başkanlığında, Başkanlığın ders kitaplarıyla ilgili Daire Başkanı, Daire Başkanlığından ilgili şube müdürü, ilgili birim yetkilisi, Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden bir temsilci, Millî Eğitim Basımevi Müdürü ve Yayıncılar Birliği temsilcisinden bir komisyon oluşturulur. Komisyon, gerekli gördüğü takdirde, kitap yayınlayan kamu kurumlarının, özel kuruluşların veya uzmanların görüşlerini de alabilir. Ancak, kesin karar komisyona aittir.

Ders kitaplarının satışlarında uygulanacak birim fiyatları; kullanılan kağıdın cinsine, ebadına, cildinin karton veya bez oluşuna göre komisyon tarafından belirlenir.

Kitaplara, komisyonca uygun forma birim fiyatlarının üzerinde fiyat verilemez. Komisyonun belirleyeceği fiyatlar Bakanlık Makamı'nca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Fiyat almadan satışı yapılan ve belirlenen fiyatın üstünde bir fiyatla satışı yapıldığı Daire Başkanlığınca tespit edilen kitabın kabulüne dair Kurul Kararı iptal edilir ve ders kitapları listesinden çıkarılır.

Okullara Duyuru

Madde 22- (Değişik: 5.4.2005/25777 RG) Başvuru sahipleri;

a) İçinde bulunan yılın Mayıs ayından önce Kurulca kabul edilen veya okutulma süresi devam eden ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi için, Mayıs ayının ilk haftasının son iş gününe kadar,

b) Mayıs ayının ilk üç haftasında Kurulca kabul edilen ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi için, Mayıs ayının son iş gününe kadar,

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'na başvuruda bulunurlar.

Kabul edilen ders kitaplarının adları, yazarı-yazarları, varsa yayın evi ve fiyatları ile birlikte her yıl en geç Haziran ayının ilk on günü içinde Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır.

Kitapların Seçimi,

Madde 23- (Değişik: 12.8.1998/23431 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının seçiminde aşağıdaki yol izlenir.

a) Kurulca kabul edilen ders kitaplarının yayımlandığı Tebliğler Dergisinin her öğretmen tarafından incelenmesi okul yönetimince sağlanır.

b) İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları, ilgili sınıf ve branş öğretmeni tarafından seçilir.

Sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni, seçtikleri kitapların seçme gerekçeleri konusunda zümre öğretmenler kuruluna bilgi verirler. Bu toplantıya okul-aile birliği başkanı ya da uygun göreceği üyelerin katılması sağlanır.

Sınıf ve branş öğretmeni, seçtiği kitap listesini gereği için okul müdürüne sunar.

c) Okul yönetimleri, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen ders kitapları çeşitlerinin okul ve sınıf kitaplıklarında bulundurulmasına özen gösterirler.

d) (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bakanlık, (Değişik ibare : 18.5.2006/26172 RG) resmî ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğrencileri için belirleyeceği derslerin kitaplarını satın alabilir. Bu ders kitaplarının seçiminde, Yönetmeliğin kitapların seçimine ilişkin hükümleri uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Hazırlama Esas ve Usullerine Uyma

Madde 24- Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesinde belirtilen hususlar yerine getirilmediği takdirde hazırlayanlara ödeme yapılmaz.

Yazar veya Yayınevi Değişikliği

Madde 25- Baskıya hazır nüsha Kurul kararına bağlandıktan sonra kitabın üzerinde bulunan yazar veya yazarların isimleri ile yayınevi adı, tarafların karşılıklı rızalarına dair noter sözleşmesi, ihtilaf durumunda ise esasa ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararı olmaksızın değiştirilemez. (Ek : 1.9.2006/26276 RG) Bu durumlarda konu belgeleri ile birlikte Kurula sunulur ve Kurulca belirlenen görüş doğrultusunda işlem yapılır.

Komisyona Alınacak Elemanlar

Madde 26- Yürürlükten kaldırıldı.(1.9.2006/26276 RG)

Kitaplarla İlgili Olarak Başkanlıkça da Yapılabilecek İşlemler

Madde 27- Bu Yönetmelikte sözü edilen kitapların hazırlanarak ilgililere sunulmasına ilişkin iş ve işlemler, ilgili birimlere bilgi verilmek suretiyle Kurul Kararı ile Başkanlıkça da yapılabilir.

Öğrencilere Aldırılmayacak Kitaplar

Madde 28- Tebliğler Dergisinde yayımlanan ders kitaplarından başka hiçbir eser ders kitabı olarak öğrencilere aldırılamaz.

(Değişik son fıkra: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitabı bulunmaması hâlinde ders kitabı yerine kullanılacak eğitim araçlarının başvurusu, incelenmesi, değerlendirilmesi ile ilgili hususlar Yönergede belirlenir.

Diğer Bakanlıkların Meslekî Ders Kitapları

Madde 29- Diğer Bakanlıklara bağlı okulların meslekî ders kitapları, kendi bünyelerinde branş elemanlarından oluşturulacak en az 3 kişilik bir komisyona incelettirilerek tanzim edilen raporla birlikte Başkanlığa gönderilir.

Uygunluk Kararının İptali

Madde 30-Duyurusu yapılan kitapların bu kararı aşağıdaki durumlarda iptal edilir ve bu kitapların yazar veya yayınevine ait diğer kitaplar da iki (2) yıl süre ile incelemeye alınmaz.

a) Ders kitabı olarak kabul edildiğine dair Kurul Kararı olmadığı halde, bu karar varmış gibi yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunduğu tespit edilenler,

b) Bu Yönetmelikte belirtilen hususlara ve Bakanlıkça belirlenen esas ve usullere uymadığı sonradan tespit edilenler.

Ders Kitapları Dışındaki Kitaplar ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi, Seçimi ve Kullanımı

Madde 31- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının incelenmesi, değerlendirilmesi, seçimi ile kullanımında aşağıdaki hususlara uyulur.

a) Eğitim araçlarından;

1) Bilimsel nitelikteki yayın ve araştırma yapma işlevi bulunan resmî kurum ve kuruluşların eğitim-öğretim programlarını destekleyici nitelikteki yayınları,

2) Türk ve dünya klâsikleri,

3) Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve yönergeler veya bunların birleştirilmesiyle meydana getirilen eserler,

4) Okul kütüphanesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre bulundurulan eserler,

5) Bilgisayar kullanımı için gerekli olan yazılım programları,

6) Derslerin işlenişinde kısa süreli kullanılan yazılım programları,

7) Öğretmenlerin sınıflarda yararlanmak için hazırladıkları ve kendi derslerinde kullandıkları dersle ilgili bireysel çalışmaları sonucu ortaya çıkan materyaller

herhangi bir değerlendirme veya seçime gerek görülmeden okullarda kullanılabilir.

b) Yukarıda sayılan eğitim araçları dışında kalan ve bir öğretim yılı boyunca okullarda kullanılacak her türlü eğitim aracının belirlenmesi ve seçimi, dersin öğretmeni tarafından yapılır.

Ders kitabı dışında kullanılacak eğitim araçlarının; Anayasaya, yasalara ve Millî Eğitimin Temel Amaçlarına ters düşmemesi esastır. Aksi durumda sorumluluk, eğitim aracının seçimini yapan öğretmenlere aittir.

Bu belirlemede eğitim aracının resmî/özel kişi, kurum ve kuruluşların tavsiye kararı, uygunluk veya kalite belgesi olup olmadığına bakılmaksızın:

Eğitim Aracının;

1) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki

temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olması,

2) Bilimsel hata bulunmaması,

3) Türkçe'nin özelliklerinin bozulmadan ve doğru olarak kullanılmış olması,

4) Kişi ve kuruluşları yıpratıcı nitelikte olmaması,

5) Temel insan haklarına aykırılık taşımaması; cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermemesi,

6) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanmış olması,

7) Reklâm niteliğinde ögelere yer verilmemiş olması,

8) Hedeflenen öğrenci kitlesinin bilgi ve yaş düzeyine uygun olması,

9) Türkçe dışında hazırlanmış olanlarının Bakanlar Kurulunca Türkiye'de eğitim-öğretimine izin verilen yabancı dillerde hazırlanmış olması,

10) Estetik, edebî, kültürel ve sosyal değerlere uygun olması,

11) Görsel unsurlarının toplumun ortak değerleriyle bağdaşması

esasları göz önünde bulundurulur.

Ders öğretmenince belirlenecek eğitim aracı için, Eğitim Aracı Seçme ve Değerlendirme Formu(EK-1) (10) ile bu forma dayalı olarak düzenlenecek Bilgi Formu (EK-2) (11) okul müdürlüğüne verilir.

(Değişik son fıkra: 2.8.2006/26247 RG) Bakanlığın satın alacağı eğitim araçlarının incelenmesi için başvurular (Değişik ibare : 1.9.2006/26276 RG) satın alacak birime yapılır. Bu başvuruların incelenmesi ve diğer hususlar Yönergede belirtilir. Ancak, eğitim araçlarından yerel düzeyde hibe ve alımlarda yapılacak inceleme, bu maddede belirtilen hükümler çerçevesinde, il millî eğitim müdürlüklerince kurulacak komisyonlarca yapılır. Bu komisyonlarda alan uzmanı veya uzmanların yanı sıra

Türkçe ve resim iş öğretmenlerinin biri veya her ikisi de bulunabileceği gibi eğitim yöneticileri de olabilir. Valilik onayı ile kurulacak komisyonlar; en az üç, en fazla yedi kişiden oluşur.

Takma (Müstear) Ad Kullanamama

Madde 32- Ders kitapları yazarları ders kitaplarında takma (müstear) ad kullanamazlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yürürlük-Yürütme-Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 33- 29/5/1993 tarih ve 24595 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği" ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- (Değişik: 9.1.1999/23578 RG) Yürürlükten kaldırıldı (17.12.1999/23909 RG).

Geçici Madde 2- (Ek: 9.5.1998/23337 RG) 1997-1998 Öğretim Yılı sonu itibarıyla okutulma süresi sona erecek ders kitaplarından yazar, yayın evi veya ilgili birimlerin 29 Haziran 1998 tarihine kadar Başkanlığa başvurmaları durumunda, Kurulca uygun bulunanların okutulma süresi bir (1) yıl uzatılabilir.

Geçici Madde 1- (Ek: 10.4.2003/25075 RG) Yürürlükten kaldırıldı (17.3.2004/25405 RG)

Geçici Madde 2- (Ek: 11.6.2003/25135 RG) 2003-2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere resmî ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere, seçmeli ders kitapları dışında, Bakanlıkça satın alınarak parasız dağıtılacak ders kitapları için bu okullarda seçim yapılmaz.

2003-2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere ders kitaplarının fiyatları, Haziran ayının son haftasında Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

Geçici Madde 1- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce incelenmek üzere Başkanlığa başvurusu yapılan eğitim araçlarının, ilgililerince Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde geri çekilmemesi hâlinde, başvuru sırasına göre yayın evlerine iadesi sağlanır.

Geçici Madde 2- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) 2003- 2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere baskıya hazır nüshaların başvurusu, aynı Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (e) bendinin birinci alt bendinden istisna tutularak nisan ayının son iş gününe kadar yapılır.

Bu Yönetmeliğin yayımından önce başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi, bu Yönetmeliğin on birinci maddesi hükmüne göre yapılır.

Geçici Madde 3- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce yazarlar tarafından hazırlanarak kendi adlarına kabul edilen ders kitapları ile incelenmek üzere başvurusu yapılmış olan kitapların işlemlerinde yayın evi şartları aranmaz.

Geçici Madde 4- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) 2004-2005 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere okutulma süresi devam eden, okutulma süresi uzatılan ve mart ayının on sekizinci günü mesai bitimine kadar Kurulca kabul edilen ilköğretim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının, yazar/yazarların ve yayın evi adlarının yer aldığı ders kitapları listesi, mart ayının on dokuzunda fiyatsız olarak Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Bu kitapların fiyatlarının belirlenmesi için ilgililer, mayıs ayının ikinci haftasının son iş gününe kadar Daire Başkanlığına başvuruda bulunurlar. Bu kitapların fiyatları ise haziran ayının ilk on günü içinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Başkanlık, ilköğretim ders kitaplarının listesini, 18/03/2004 tarihi mesai bitimine kadar Daire Başkanlığına gönderir.

Geçici Madde 5- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce okutulma süresi uzatılmış olan ders kitabının/kitaplarının uzatılma sürelerine bakılmaksızın bu Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılır.

Geçici Madde 6- (Ek: 5.4.2005/25777 RG) Aynı Yönetmeliğin 22 nci maddesinin son fıkrası hükmü, 2005 yılına mahsus olmak üzere, "Kabul edilen ders kitaplarının adları, yazarı-yazarları ve varsa yayın evi listesi 24/5/2005 tarihinde; aynı liste ders kitabı fiyatları ile birlikte 2005 Ağustos ayı içinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır." şeklinde uygulanır.

Geçici Madde 7- (Ek: 5.4.2005/25777 RG) Bu Yönetmelik ile değiştirilen 6 ncı maddenin (e) bendinin (1) nolu alt bendi 2005 yılına mahsus olmak üzere, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında incelenmek üzere Başkanlığa teslim edilecek baskıya hazır nüshalar için başvuru, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden Ağustos ayının son iş gününe kadar kabul edilir. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğine göre 17/3/2004 tarihinden sonra başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesine, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren devam edilir.

Geçici Madde 8- (Ek:18.5.2006/26172 RG) Aynı Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (2) nolu alt bendi ile 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükümleri, 2006 yılına mahsus olmak üzere; "Mayıs ayının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen, okutulma süresi devam eden ve süresi uzatılacak olan ders kitaplarının; adları, yazar/yazarlarının ve yayın evi adlarının yer aldığı liste 7/6/2006 tarihinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Bu kitapların fiyatları ise aynı liste ile birlikte Ağustos 2006 Tebliğler Dergisinde yayımlanır." şeklinde uygulanır.

Geçici Madde 9 – (Ek:4.7.2006/26218 RG) Bir defaya mahsus olmak üzere bu Yönetmeliğin,

a) 1 inci maddesinde yer alan "Ocak, Şubat ve Mart aylarında" ibaresi, (Değişik:2.8.2006/26247 RG)"Eylül ve Ekim aylarında"(11) olarak; "Aralık ayının 15 inci iş gününe kadar" ibaresi "2007 yılının Şubat ayının 15 inci iş gününe kadar" olarak; "Aralık ayının son iş gününe kadar" ibaresi "2007 yılı Şubat ayının son iş gününe kadar" olarak,

b) 2 nci maddesinin (a) bendinde yer alan "Aralık ayından önce" ibaresi "2007 yılının Şubat ayından önce" olarak; aynı bentte yer alan "Aralık ayının ilk haftasının son iş

gününe kadar" ibaresi "2007 yılı Şubat ayının ilk haftasının son iş gününe kadar" olarak,

c) 2 nci maddenin (b) bendinde yer alan "Aralık ayının 15 inci gününe kadar" ibaresi "2007 yılı Şubat ayının 15 inci gününe kadar" olarak; aynı bentte yer alan "Aralık ayının son iş gününe kadar" ibaresi "2007 yılı Şubat ayının son iş gününe kadar" olarak,

ç) 2 nci maddenin son fıkrasında yer alan "Ocak ayının ilk on günü içinde" ibaresi "2007 yılı Mart ayının ilk on günü içinde" olarak

uygulanır.

Geçici Madde 10 – (Ek:1.9.2006/26276 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce Başkanlığa başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi, başvuru tarihindeki Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Yürürlük

Madde 34- Maliye Bakanlığı ile Sayıştay'ın görüşleri alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

EK-4: Örneklem Seçilen Lise Ve Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Sayısı

Lise Adı	**Çalışmaya Katılan Öğretmen Sayısı**
Selçuklu Anadolu Lisesi	2
Zeki Özdemir Lisesi	2
Meram Atatürk Kız Meslek lisesi	1
Konya Lisesi	2
Fatih Anadolu Teknik ve End. Meslek Lisesi	3
Selçuklu Lisesi	3
Özel Diltaş Lisesi	3
Karatay S.D.M.P Anadolu Lisesi	2
Meram Ticaret Meslek Lisesi	3
Selçuklu Atatürk Lisesi	3
Mehmet Akif Ersoy Lisesi	3
Erbil Koru Lisesi	3
Selçuklu Anadolu İ.H.L	3
Cemil Keleşoğlu Lisesi	2
Meram Anadolu Lisesi	5
Cumhuriyet Lisesi	2
Selçuklu Dolapoğlu Anadolu Lisesi	4
Meram Endüstri Meslek Lisesi	5
Konya İ.H.L	4
Meram Fen Lisesi	2
Selçuklu Gazi Lisesi	2
Naciye Mumcuoğlu Lisesi	2